

HRVATSKI PLANINAR

ČASOPIS HRVATSKOG PLANINARSKOG SAVEZA

GODIŠTE 90

VELJAČA
1998

2

Veljača 1998
February 1998

Broj 2
Number 2

Godište 90
Volume 90

Slika na naslovnici:
Veliki Zavižan iz doma
na Zavižanu
Foto: Nikola Aleksić

SADRŽAJ

Slobodan Soldo: Slavonci na Matterhornu	33
Zoran Majnarić: Kepa – Ljetopica Karavanki	35
Miljenko Pavešić: Upisna knjiga planinarskog doma Klek	36
Prof. Mira Šinček: Najdraža planina	39
Ante Juras: "Preko četiri rijeke do legendarnog Turnja"	40
Alan Čaplar: Zašto volim Velebit	42
Ivo Pušarić: I štap sa mnom hoda!	44
Petra Kostanjevac: Nebo – Velebit – Zemlja	46
Željko Poljak: Za raspravu: sekcija ili odsjek?	47
Slavonci na Matterhornu (fotoreportaža)	48
Višnja Piljek: Čari planinarenja s kućnim ljubimcem	50
Speleologija	51
Planinarstvo u tisku	53
Tko je tko u hrvatskom planinarstvu	55
Alpinizam	56
Zaštita prirode	57
In memoriam	59
Vijesti	61
Humor	64

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK: prof. dr. Željko Poljak, HR-10000 ZAGREB, Vlaška 12, tel i faks 01/48-16-558
UREDNIČKI ODBOR: Nikola Aleksić, dr. Borislav Aleraj, Darko Berljak, dr. Srećko Božičević, ing. Vlado Božić, Tomislav Čanić, Alan Čaplar, Jakša Kopić, prof. Krunoslav Milas i Tomislav Pavlin

IZDAVAČ I UREDNIŠTVO: Hrvatski planinarski savez, HR-10000 ZAGREB, Kozarčeva 22, tel., fax i automatska sekretarica 01/48 24 142, mobitel 098 283 709, e-mail adresa: hps@zg.tel.hr

NASLOVNA STRANICA I LOGOTIP: Senaid Serdarević Seno.

GRAFIČKI UREDNIK: Senaid Serdarević Seno.

UNOSTEKSTI I KOMPJUTORSKA OBRADA: Naklada MD.

TISAK: Tiskara "Spiridon Brusina", vl. Danica i Ante Pelivan, Lomnica Donja, Velika Gorica.

SURADNJA: Članke treba slati tipkane s proredom među recima, sa što većim izborom ilustracija (fotografija, dijapositiva, crteža, skica). Ilustracije se vraćaju autorima.

Izlazi u dvanaest brojeva godišnje (za srpanj i kolovoz kao dvobroj).

Pretplata za 1998. godinu je 100 kuna (za inozemstvo 50 DEM), a uplaćuje na žiro račun izdavača broj 30102-678-5535. Devizne uplate na broj: SWIFT-ZABA-HR XXX 25731-3253236. Važno! Na uplatnici treba u rubrici "Poziv na broj" upisati svoj pretplatnički broj (ne JMBG), jer banka izdavača ne javlja ime uplatitelja nego samo taj broj. On se nalazi uz adresu na omotu svakoga dostavljenog primjera. Umjesto toga može se uredništvu poslati fotokopiju uplatnice ili drugi primjerak "Posebne uplatnice". Tako će postupiti i novi pretplatnici koji još nemaju pretplatnički broj.

Tiskanje časopisa omogućuje donacija Tvornice boja "Chromos" Samobor.

Na temelju mišljenja Ministarstva prosvjete (612-10/92-01 187 ur. br. 532-03-1/7-92/-9201 od 16. 3. 1992.) ovaj se časopis preporuča kao neobvezno štivo u školama.

SLAVONCI NA MATTERHORNU

Uz fotoreportažu
na str. 48 i 49

Matterhorn ili, na talijanskom, Cervino (4478 m) piramidast je vrh na granici Italije i Švicarske. Po mnogima je najljepša planina na svijetu. Motiv toliko čest na fotografijama i sniman u mnogim filmovima, želja je i mnogih alpinista iz cijelog svijeta koji se za lijepa vremena skupljaju na njegovu podnožju. Magična privlačnost tog vrha toliko je jaka da kada bi se i udvostručila upozorenja protiv navale, ne bi se postigao nikakav cilj, jer onaj tko je sebi zacrtao da ispenje "horn" taj će to i učiniti.

Prvi pokušaj uspona na Matterhorn ostvaren je 1857. g. U sljedećim je godinama 18 ekspedicija bilo neuspješno. Najuporniji u pokušajima bili su slavni talijanski alpinist J. A. Carrel i Englez E. Whymper. Oni su zajedno i u odvojenim ekspedicijama pokušavali osam puta. Zajedništvo poslije prelazi u rivalstvo i u pitanje nacionalnog prestiža jer su u to vrijeme svi značajniji vrhovi u Alpama bili ispenjani, jedino je Matterhorn ostao nedodirljiv. Suvremenici tog doba dugo su ga smatrali neosvojivim. No ipak, u "jurišu" koji je izvela 14. srpnja 1865. ekipa E. Whympera po sjeveroistočnom i ekipa J. A. Carrella po jugozapadnom grebenu, prvi na vrh izlazi i svoj cepin zabija E. Whymper. Dvjesto metara niže, vidjevši Whympera na vrhu, Carrel razočaran silazi u dolinu. Zadovoljstvo zbog uspjeha prekinula je tragedija koja ih je zadesila prilikom silaska s vrha. Četvorica alpinista iz Whymperove ekipe pogibaju zbog poskliznuća jednog od njih i pucanja zajedničkog užeta na kojem su bili navezani svih sedmero. Dijelove opreme stradalih i pokidano uže može se još uvijek vidjeti u muzeju alpinizma u Zermattu. Tri dana poslije (17. srpnja 1865.) J. A. Carrel ponavlja uspon i prvi doseže vrh po jugozapadnom grebenu. Posebnu težinu u burnoj povijesti Matterhorna i alpinizma tridesetih godina ima sjeverna stijena, koja je zajedno sa sjevernim stijenama Eigera i Grandes Jorassesa poznata kao "tri neriješena problema". U ljetu 1931. g. braća Franz i Toni Schmid prave prolaz u sjevernoj stijeni Matterhorna. Prvi solo uspon u zimi 1965. g. ostvario je W. Bonatti prošavši novim smjerom u zapadnom dijelu sjeverne stijene, što

SLOBODAN SOLDO, Belišće

ga je uvrstilo u legende alpinizma. Prvi hrvatski uspon na Matterhorn ostvarili su Dušan Jakšić i Franjo Draženović 1931. g.

Nakon još mnogo slavnih imena, uspona i tragedija, 1996. g. iz ravne Slavonije kreće četvorka (S. Savić, D. Vileta, B. Soldo i S. Soldo) iz HPD "Belišće" sa ciljem da se prvi "šokački" navez ispenje na taj veličanstveni vrh. Pokušaj je bio sa švicarske strane, po sjeveroistočnom (Hornli) grebenu. Zbog lošeg vremena odustali smo na 3900 m. Bez obzira na vrtoglave strmine koje su okruživale Matterhorn i iskušenja što smo ih tada prošli, neuspjeh nas nije obeshrabrio. Još spremniji i bolje opremljeni odlučili smo Stjepan Savić i ja ponoviti uspon. To i uspijevamo 8. rujna 1997.

Težina i opasnosti

Bilanca od preko 500 mrtvih do sada, daje jasnu poruku svima koji odluče da se penju na Matterhorn. Lakomislenost i nepripremljenost najčešći su uzrok nesreća. Uspon je zahtjevan i traži ozbiljnu pripremu u svakom pogledu. Normalni smjer uspona ide preko sjeveroistočnog grebena. To je jedan od najtežih normalnih smjerova na vrhove preko četiri tisuće metara, ne toliko zbog pojedinačnih teških mjeseta, nego zbog terena koji na izuzetnoj duljini zahtjeva osobitu pažnju. Zbog dužine uspona velika je opasnost od iznenadnih vremenskih promjena koje su karakteristične za Matterhorn. One otežavaju orientaciju, mijenjaju sliku stijene i dovode u težak položaj naročito one koji su se na uspon odlučili na samoj granici svojih mogućnosti. Budući da se često ide istovremeno uz uže, a po pravilu se osigurava samo mjestimično, pri čemu na takvim mjestima obično nedostaju prirodne mogućnosti za osiguranje, stvaraju se često prilike da se zbog vlastite ili tuđe pogreške i propusta dogodi nezgoda. To naročito važi za česte i neizbjegljive operacije preticanja i mimoilaženja. Uspon je kombiniran i ima težinu III. Pojedini detalji sa fiksnim užadima (bez užeta težina IV), na velikoj su visini i zato vrlo naporni. Fiksna užad je izglačana i pričvršćena na stijenu u prilično velikim razmacima, a zbog njihove debljine i ako su zamrznuta, teško se hvataju

rukama u rukavicama. Stijena je previše kršljiva. Pojedini kameni blokovi djeluju dosta nestabilno i mogu ugroziti penjača. Na nekim mjestima, načrto u podnožju, postoji nekoliko podjednakih mogućnosti, pa je teško naći pravi smjer i tu se gubi prilično vremena.

Zbog gužve, buke helikoptera koji tokom uspona prate penjače, dugog prilaznog puta i cijena u Švicarskoj, dogovorili smo se da u drugom pokušaju penjemo na talijanskoj strani malo delikatniji i zamorniji jugozapadni (Lion) greben.

Kako je tekao uspon na vrh

Polazna točka za uspon je Breuil-Cervinia (2006 m) smješten u dolini pod samom sjenom Matterhorna. Osim po slavnim usponima koji su iz njega kretali na Matterhorn i na obližnje vrhove, Breuil je poznati skijaški centar u kojem ljubitelji skijanja mogu uživati tokom cijele godine skijajući na obližnjoj visoravni Monte Rose.

Od Breuila uspon ide prema planinarskom domu Duca di Abruzzi – Orionde (2,5 h – 2802 m), smještenom iznad Breuila na prilazu jugozapadnom grebenu. Dom je privatni, ima 40 kreveta i ugostiteljsku uslugu neprimjerenu domovima što smo ih do tada posjetili u Italiji (noćenje 25 DM). Rano izjutra krenuli smo do našeg sljedećeg cilja, skloništa J. A. Carrel ili na nekim kartama označen kao sklonište L. A. Savoia (5 h – 3829 m). Novije Carrelovo sklonište sagrađeno je 1969. g., ima štednjak, kompletну kuhinjsku opremu, radio-telefon i otvoreno je cijele godine. Savoia sklonište služi kao pomoćno, vrlo je neudobno i koristi se samo kada u Carrel skloništu nema mjesta. Uspon do doma ima težinu III. Teži detalji (Seilerova ploča i Whymperov kamin) osigurani su fiksnim užadima i klinovima (bez užadi težina IV). Na ovom dijelu uspona izrazita opasnost prijeti od odrona kamenja prilikom prijelaza istočnog ruba ledenjaka pod vrhom Tête du Lion (3715 m) i prilikom zaobilazeњa tog vrha do izlaska na sedlo Col du Lion (3580 m). Po izlasku na Lion greben uspon postaje teži, ali zato zanimljiv jer se pogled pruža na dugačak i oštar greben susjednog vrha Dent d'Herens (417 m). Vrijeme nas je služilo. U sebi smo skrivali nadu, samo da tako bude i sutradan. Stigavši do skloništa, nakon kratkog odmora smo počeli pripremati opremu za sutrašnji uspon na vrh. U međuvremenu, u sklonište pristješte šestoro Talijana, od kojih su samo dvojica planirali uspon na vrh. Ostali su zbog teškoća i umora bili zadovoljni usponom do skloništa. Talijani su nam rekli i potvrdili naša nadanja: sutra i pre-

kosutra se ne očekuje promjena vremena. Nakon izlaska prvih sunčevih zraka počinje završni dio uspona. Po podacima što smo ih imali trebali smo 5 do 6 sati do vrha. Računajući na lijepo vrijeme, odlučili smo da se ne žurimo i da što sigurnije napredujemo. Većim dijelom smjer ide desnom stranom grebena. Mjestimično je pokriven snijegom i ledom. Otpriklike 150 visinskih metara ispod Pic Tyndalla smjer prelazi na lijevu zasnježenu i strmu zapadnu stranu. Nakon Pic Tyndalla (3,5 h – 4241 m) nastavljamo gotovo vodoravno duž velikog ramena (200 m), koje postaje vrlo usko i koje završava uskim procijepom što odvaja rame od masiva vrha. Prošavši priječnjem procijep, riješili smo posljednju težu prepreku prema vrhu. Zadnjih 200 metara nismo imali poteškoća s pronalaženjem pravog smjera u stijeni. Na gotovo okomitoj južnoj stijeni odmah se može opaziti fiksna užad na težim detaljima (bez užadi težina IV).

Napokon, nakon sedam sati uspona izlazimo na oštru ivicu vrha (100 m). Na lijevo je zasnježena slavna sjeverna stijena, na desno strma južna litica. Hvatajući ravnotežu dolazimo do križa pred talijanskog vrha. Sjedimo i odmaramo se, samm, u tišini. Ispunjeni zadovoljstvom uživamo u veličanstvenom vodiku na kraljevstvo njegovog veličanstva kralja Alpa, Matterhorna.

Mont Blanc, Dent d'Herens i Grand Combin na zapadu. Na sjeveru divovski masivi Dent Blanche, Obergabelhorn, Zinalrothorn i Weisshorn, pa Mischabel grupa: Dom, Taschhorn, Alphubel, Allalinhorn, Rimpfischhorn, Strahlhorn i sve do ledom okovanog masiva Monte Rosa na istoku. Samo prema jugu panorama nema senzacionalnih detalja, ali zato pogled prema dolini pruža dostojanstvenu naknadu za sve. Zadovoljstvo i uživanje prekidamo pogledom na sat, vrijeme je, moramo dolje...

Stupivši na vrh Matterhorna ostvarili smo do sada najveći osobni uspjeh, a isto tako i najveći uspjeh beličanskog društva. Ono je jedno od najmladih u Hrvatskoj (1994. g.), ali po rezultatima i opremljenosti u samom vrhu Slavonsko-baranjske županije.

Nadamo se da će naš uspjeh pridonijeti još većoj popularizaciji planinarenja i alpinizma u našoj regiji, a ako u tome uspijemo, to će nam biti još veći poticaj za još veće i teže ciljeve.

KEPA, "LJEPOtica KARAVANKI"

ZORAN MAJNARIĆ, Delnice

Kepa je slovensko ime za najzapadniji dvotisućnjak u masivu Karavanki, a nalazi se na samoj slovensko-austrijskoj granici. Austrijanci ga zovu Mittagskogel. Iako sa svoja 2142 metra zaostaje po visini za Stolom i Vrtačom, Kepu s pravom nazivaju "ljetopica Karavanki", u što sam se i sam uvjero gledajući je s austrijske strane, pa je to i bio jedan od razloga za uspon. Godinama obilazim Karavanke i one me očaravaju svojom ljetopatom, sjevernim strmim liticama i južnim travnatim pobočjima. Njihova visina ne doseže više od 2236 m (visina Stola), pa su i ti vrhovi meni dostižni s obzirom na moje penjačke sposobnosti. Uspon na Kepu sa slovenske strane prilično je naporan i dugotrajan, a treba ga izvesti u jednom danu jer na cijelom putu nema planinarskog skloništa gdje se može prenoći. Stoga je moj naum da uspon izvedemo sa sjeverne, austrijske strane bio ispravan.

U rano subotnje jutro nebo je izgledalo obećavajuće, ali kada smo se približili Alpama, počelo je gomilanje niskih crnih oblaka. U Kranjskoj Gori su nas dočekale prve kišne kapi. Odlučili smo da ovdje pričekamo i vidimo kakvo će nas vrijeme dalje pratiti. Kiša se pretvorila u pravi pljusak,

koji nije jenjavao čitavo prijepodne, što nas je učinilo pesimistima. Ipak su se poslijepodne oblači počeli pomalo kidati i nastavili smo put preko graničnog prijelaza Podkoren u Austriju i dalje pod same Karavanke i naš cilj Kepu.

U prijaznoj gostioni Turkenkopf (nedaleko od zaseoka Kopain) prikupili smo korisne obavijesti i nakon kraćeg odmora krenuli lošom, a poslije i strmom makadamskom cestom do predjela Illitschrauth. Ovdje smo ostavili auto na malom parking prostoru i nastavili do lijepo planinarske kuće (vlasništvo ÖAV-a) jedan sat laganoga hoda. Berta Hütte je jednokatna drvena kuća na sedlu Ferlahersattel (1527 m). Opskrbljuju je tri simpatične mlade domaćice koje vas mogu ponuditi raznim domaćim jelima ili ukusnim kolačima. Cijene nisu visoke, kao ni cijena noćenja (samo 50 ATS ako ste član planinarske organizacije). Noć smo proveli u ukusno uređenoj višekrevetnoj sobi.

Nedjeljno nas je jutro dočekalo plavetnilom neba, a Kepa obasjana suncem. Na vrh smo krenuli odmah nakon doručka i ispijenog čaja. Željeli smo ovaj prekrasni dan iskoristiti za što duže zadržavanje na vrhu. Uspon je trajao dva sata ne

Berta Hütte
(1527 m)

preteškog hoda. Staza je čitavim putem dobro izvedena i održavana. Prvim dijelom prolazi kroz šumu smreke i ariša, a poslije istočnim bokom Kepe kroz klekovicu i sipare do vršnog grebena (slovensko-austrijska granica) i njime do velikog metalnog križa na glavnom vrhu. Oduševljenje s dolaskom na vrh bilo je veliko, kako moje tako i mojih prijatelja Miljenka, Darka i Tomice.

S vrha se (slika lijevo) pružao veličanstven vidik na sve četiri strane svijeta. Istočno se protezao lanac karavanških vrhova, prema jugu Julijske Alpe s Triglavom kao na dlanu, zapadno Karnijske Alpe i Dobratsch, a na sjever jezero Faaker i Villach s pozadinom Visokih Tura i Grossglocknerom, najvišim vrhuncem Austrije. Iako smo bili među prvima, poslije smo bili ne malo iznenađeni posjećenošću vrha. Bilo je tu Austrijanaca, Slovenaca, Nijemaca, Talijana. Njih skoro stotinjak stiglo je za naša dva sata lješkanja na toplome lipanjskom suncu i uživanju u veličanstvenoj panorami. Nažalost, sve što je lijepo kratko traje.

Uslijedio je silazak do planinarske kuće i oproštaj sa gostoljubivim opskrbnicama. Povratak kući protekao je u zadovoljstvu i sreći zbog još jednog osvojenog vrha, zbog još jednog doživljaja u planini koji zauvijek ostaje u našem sjećanju.

UPISNA KNJIGA PLANINARSKOG DOMA KLEK

MILJENKO PAVEŠIĆ, Ogulin

Tipičan dan kasne jeseni. Dosadna magla tromo se provlači bukovom šumom padinama Kleka. Sve je vlažno i klizavo. Uspinjem se ka domu. I ja se nekako vučem kao i magla. Uostalom, nikuda mi se ne žuri. Krenuo sam rano, a pošto sam od subote na nedjelju dežurni u domu, dobro dođem, kad dođem. Penjući se razmišljam o našim planinarskim mukama. Naša je velika muka domar u domu na Kleku. Je li bolje domar ili dežurstvo? Plaća domara i razni dodatni nameti na plaću mješevnu bi svotu previše podigli, a Društvo tih sredstava nema. Ovako ipak prikupimo toliko sredstava da možemo održavati dom. Misli i koje-kakva rješenja rađaju se jedno za drugim. Evo i doma! Ulazim, otvaram prozore, ložim peć. Ugo-

đaj u domu svakim je trenutkom ljepši. Počinje moje dežurstvo. Ne očekujem mnogo posjetitelja po takvoj magluštini. Da, ali s planinarima se nikad ne zna, evo ih nekolicina! Banuše kao duhovi iz crtića. To su naši ogulinski mladići. Veseli, razgovorljivi, puni života. I dom živnu. Nažalost, nakon nekoliko sati odoše, a ja ostao sam. Uskoro, onako tiho, neprimjetno se u dom ušuljala noć. Udobno zavaljen na širokoj klupi, naslonjen na dva jastuka, uživam u veselom pucketanju stare klečke bukovine u čarobnoj peći. Sanjarim o sve му i svačemu. Pogled mi odluta na policu i zaustavi se na tri podebele upisne knjige. Ajde da ih malo prelistam.

Eto, tu i počinje priča o knjigama mučenicama

planinarskog doma na Kleku. Zašto mučenicama? Zato, jer već površan pogled na njihov vanjski izgled svjedoči o vjetrovima koji prohajaše kroz njih. Čega li tu sve nema, izraženog što prozom, što poezijom. Ni slikovnih prikaza ne manjka. Če-ga li sam se sve načitao, narod kaže da to ni pas s maslom ne bi pojeo. Ipak, svaki je pisac ostavio svoju sliku. Napisao je jedino ono što on i može napisati. Iz svoje ljuštture iskoka nema. To je slika i prilika, to je razina, intelektualni domet teksto-pisca.

Ipak, nije sve tako crno. Ima tu lijepih zapisa, vrijednih da se objave. Skupio sam dio tih tvorbi te ih bez ikakva dotjerivanja objavljujem, onakve kakve jesu. Pa da krenemo!

Ove godine (1997.) bio sam tri puta na Kleku. Kroz moje planinarenje, ako rečem da sam bio 333 puta na Kleku, onda sam malo rekao. Prvi put bio sam 15. 08. 1936. pješice iz Ogulina, bos, jer tada nije bilo cipela, odnosno novca. Od tada dalje većinom sam planinario sam. U zadnjih 25-30 godina udruživao sam se sa drugima. Kao član PD "Klek" učestvovao sam u raznim akcijama i izletima.

Franjo Marković

Melita in Leopold iz Slovenije. Prvič na Kleku, in skoraj na Klečici, ne pa tudi zadnjič.

Dana 9. 09. 1997. g. uspon na vrh Kleka. Pogled i priroda je fascinantna, nešto što treba doživjeti, vrijedi doći ponovo i svaki put doživjeti te nezaboravne ljepote.

Planinari PD "Strahinjčica" Krapina

Ovo nikad u životu nisam doživjela. Neću nikad zaboraviti. Imam 12 godina.

Jelena Smokrović iz Rijeke

Ljepote Kleka odnjet ćemo sa sobom u Australiju. Do samog vrha puno je znoja izišlo, ali ništa se ne za-boravlja.

3.08.1997. Miho Kirasić

Narava je zelo, zelo lepa, razgled taj na zemlji. Na Klek "svoboden" Hrvatski smo prišli s ponosom in željo po spoznavanju le spet.

PD "Kočevje"

Dušu sam ispustila dok sam se popela, ali isplatiло se.
29.06.1997.

Biljana Ratković

Ponovo smo u koljevcu začetka planinarstva, pa i na hridinama drevnog nam Kleka, na kojem nam se vijori hrvatska trobojnica. Oboje okupani u sunčanim zrakama i vedrini nebeskog svoda, pruža nam divne vidike: Na Bjelolasicu i njen vrh Kulu, Bijele i Samarske stijene, Javornicu te na Kapelu. Divna nam je domovina sa metropolom divnog nam Zagreba. Ovaj potez hvale vrijedan je Turističke zajednice Grada Ogulina, hvala im!

13.07.1997. HPD "Željezničar" Zagreb

Nela Gross iz Zagreba stara 3,5 godina, članica HPD "Kapela" stigla svojim nožicama na Klek 17.08.96. u društvu mame i tate.

Prvi put ugledala sam Klek putujući za Rijeku vlakom 16.01.1946. god i uvijek me vukla želja da ga osvojim. I evo, 10.08.1996. godine ostvarila mi se ta radost u 64-oj godini života.

Andrija Kučlo Zagreb

Rođena sam u Ogulinu ali sam tek sada u 75-oj godini stigla na Klek. Došla sam iz Zagreba "Karlekom".

10.08.1996. (Potpis nečitak)

Divan dan na Kleku na koji će se vraćati cijele zime u sjećanju – pijući čaj od majčine dušice i vriska ubranih na 1100 m.

Ljerka (prezime nečitko)

Ljubav je najljepši akord u simfoniji koja se zove život!
(Dva nečitka potpisa)

Kako si lijepa domovino kad sa sivog, ponositog Kleka rasplateš svoje planinske kose iščenima biserima na selja pod odsjajem sunca! Sa ovih divnih visova osjetiš divovsku snagu i ponos što si stasao u krilu ovakove domovine kakva je, jedina na svijetu, lijepa naša! Oplemeniš si dušu, ispunjen ljepotom zavičaja u nježnom krilu domovine Hrvatske.

Naša trojka: Milica, Štefica i Roko Jurašić
20.08.1994.

Il posto è bellissimo, la guerra non distrugge la natura!
Arivederci a presto. Tre streghe.

(Prekrasan položaj, rat ne razara prirodu! Doviđenja uskoro. Tri vještice)

25.08.1996. (Potpsi nečitki)

Hvala ti dragi stari Kleče na ljepoti, jakosti i čvrstoći i tvrdoći. Drži se, odolijevaj kiši, snijegu, vjetru, suncu, a mi ćemo te i dalje voljeti. Čvrsto nam stoj na ponos naš i svoj.

6.06.1993.

Gradonačelnik Ogulina prilikom svog prvog uspona na Klek, Ivan Kolić

Davni moj san iz mладenačkih dana mi se ostvario u mojoj 72. godini života da sam se popeo na moj stari Klek, poslije obilaska svijeta od Južnog do Sjevernog pola – a u vrijeme hrvatskog obrambenog rata od 1941 – 1945 god. kao časnik HOS-a. Borio sam se po svim frontovima Države Hrvatske.

Neka nam živi naš stari i drevni Ogulin ispod našeg dičnog starca Kleka.

3.10.1992.

Ante Marković, domobranski nadporučnik
Ogulin, Žegar 39.

Došli "Karlekom", popeli se do doma, dom je krasan i krećemo na vrh. Zagrebčani: Zlatko, Zlatica i Vlado. Zbroj godina 189.

Našli smo što smo se nadali: strašan, otvoren i impresivan pogled, pa smo se tresli barem do koljena.

Hee – Young Jo Seul – Koreja

Ja sam danas prvi put na Kleku, tam se pak samo janjci peku. Tamo se ljudi odmaraju i piju, a oni muški bradice briju. Tamo je pogled krasan i lijep i zato ću opet doći na Klek.

Ana Jambrišak

Po lijepom i sunčanom vremenu tata Nikola Sušanj i deda Pavao Porubić priveli su Luciju Sušanj na polaganje stručnog ispita za dobijanje "vještičje" vozačke dozvole!

Pristupnica je zadovoljila vrlo zahtjevnoj komisiji i sa sedam mjeseci i petnaest dana uspjela položiti ispit s odličnim uspjehom.

Članovi komisije: Franček Petrišić i Ivica Polić

U moj svijet si došla ti
Tiho kao suton blag
Moje misli i moj trag
Našao je lik tvoj drag

Ispred nas dug je put
Nad njim bdiše strepnja, strah
Tražim nježni pogled tvoj
Dok te ljubim gubim dah

Sav naš put moja ljubavi
Prati strah i sumnje dah
Tvoje misli nekud lutaju
Kuda vodi njihovi trag...

P. Š. Zagreb (Dubrava)

Ljeta gospodnjega (ratnog) 1993. dana 3.07. boravila sam kao "solo" pjevačica u sobi svog jedinog supruga nenazočnog gospa Polića – ucviljena bijela udovica Maja Polić, uz privjeske 14-ro djece, 6 mama i dva cijenjena oca, korisnika dječeg vrtića "Bistrac" – za sjicanje i pamčenje.

Eto malog prikaza iz tri knjige mučenice. Obimno bogatstvo proze i poezije, razumljivo, ako to nekoga zanima, može se u carstvu klečkih vještica čitati do mile volje.

NAJDRAŽA PLANINA

Prof. MIRA ŠINCEK, Varaždin

Zatraži li netko da mu reknete koja vam je planina najdraža, promislit ćeće trenutak kraće ili duže i izreći ime. No, bude li je trebalo i opisati, što duže budete o njoj zborili, bit će govor sve dalje imenovanoj a sve bliže traženom odgovoru – najdražoj planini.

Jer omiljena planina nije tek ime nekog vrha, naziv stijene, neka lijepa i zamamna slika iz svijeta planinskog. To je neraskidiva spona između srca i kamena. Ne tek jednog, nekog kamena, već svakoga koji je noga dotakla, oko obgrlilo i duša zauvijek sebi prisvojila da od nje opijena živi, da se njemu vraća i koracima i sjećanjima. Zato najdraža planina nije ime, ona je ljubav, ljubav stijena i koraka, planine i čovjeka!

A moja najdraža planina?

Moja najdraža planina su... velikan gordi, vladar planina, ponosni TRIGLAV s krunom mekih oblaka i voden-ogrlicom smaragdno-safirnih dragulj-jezera, u grimiz, kraljeva dostojan, rujnim sjajem jutarnjeg sunca ogrnut... i vrhovi BIJELIH STIJENA, uspravni, raskošni, nazubljeni, kao gotički tornjevi, kao zvonici velebnih nijemih katedrala. Najljepši kad iz njihovih nebrojenih pukotina, lukova, bifora i otvora kao iz harfe kamene večernji vjetar u baršunast sumrak, lagana pjesmu sve do neba s prvom zvjezdrom izvija.

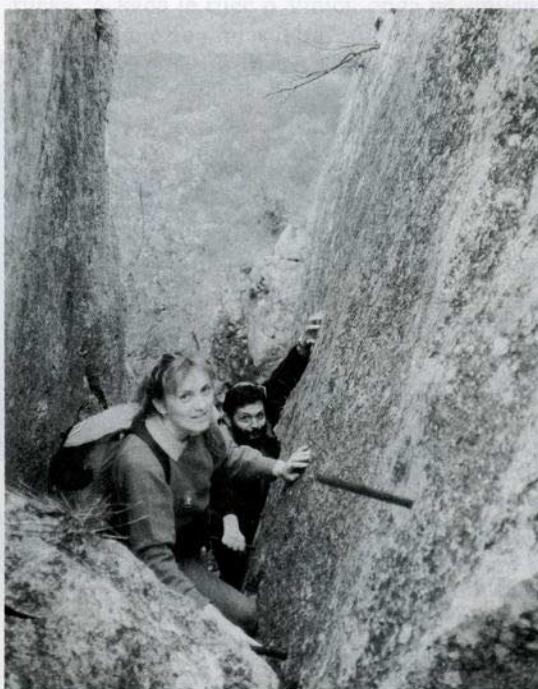
... a tek ŠKRLATICA, prevrtljivica zamamna što u samo jednom danu s bezbroj lica iznenadi. Časak tiha, mekim sjenama prošarana, mirna i sigurna, a za tren već joj neočekivano, iznenada, u raspuklinama prijeteći, tutanj groma odzvanja, a oko mračnog joj vrha kovitlaju kiše, pahulje i led. Ne za dugo, jer evo je opet, još ljepša i sjajnija iz mraka u sunce zarumenjena izranja. Mami, k sebi doziva, spremna ponovo podariti, u samo jednom danu, još mnoga iznenadenja.

... i IVANŠČICA mi tako draga. Staze joj mnoge pod vjeđama nosim i dovoljno je tek sklopiti oči da u njima ožive šuškavi puti, pjev djetlića u dubini šume, zarobljen sunčev sjaj u roju pahulja strešenih s otežale grane crne smreke, bjelina kamene stijene u zagrljaju mekog zelenila i vazda drag, prijateljski osmeh na vratima planinarskog doma...

I evo, moja najdraža planina je i Triglav, i Jalovec, i Velebit... Ivanščica, Ravna gora, Papuk..., jer moja najdraža planina je satkana od boja, slike, mirisa, zvukova. Od blagosti i oštine, glasova i tištine. Od bljeska svitanja, jasnoće dana, mekoće sumraka i mrkline noći. Od vrleti i dolina, vrtoglavih bespuća i puteljaka mahovinom i lišćem mekih. Od golih prijetećih vrhova i pitomih šumskih krošanja. Od neotopljenih snjegova sred vječitog sjenovitog hладa i suncem sprženih žednih vododerina. Od začudnih majušnih cvjetnih vrtova i svilenog busenja trave, od bajkovitih jezera, prštećih slapova, bijelih i modrih rijeka i rječica, od bezvodne pustinje nepreglednog kamena, kamenja, kamenja...

Od neba i zemlje, od smijeha i suza, od sna i jave.

Zato je moja najdraža planina – PLANINA!

Autorica u stijenama Ravne gore Foto: Karmen Branović

"PREKO ČETIRI RIJEKE DO LEGENDARNOG TURNJA"

Novom planinarskom obilaznicom

ANTE JURAS, Šibenik

Kako se slijepi domaći vještici
da učine rijeke i planine
čim je moguće
četiri rijeke do legendarnog Turnja.
Oduvijek sam mislio da ravničarsko-brežuljkasti kraj Korduna i Pokuplja nije zanimljiv za planinare, jer su uzvišenja neznatna, a okosnicu prostora čine rijeke Kupa, Korana, Dobra i Mrežnica. To sam mišljenje odmah promijenio čim sam došao u Zadobarje i obišao Stazu hodočašća "Preko četiri rijeke do legendarnog Turnja", ili, kako je kraće zovu, planinarska obilaznica Četiri karlovačke rijeke.

A sve je započelo u planinarskoj kući Mont Zadobarje, pretjesnoj da primi sve šibenske planinare koji su prvi došli u posjet toj novouspostavljenoj planinarskoj obilaznici i na druženje s planinarama karlovačkog "Martinščaka".

Već u Karlovcu sačekali su nas naši vodiči Dugi i Polo, stari znanci sa Žumberačke gore, a u planinarskoj kući i simpatični domaćini Etika, Nada i Marijan. U znak dobrodošlice, na stolu su nas čekali kolači, topli čaj i kava.

Planinarska kuća Mt. Zadobarje skromnih je dimenzija i može na spavanje primiti tek desetak planinara, ali je udoban i topao domaći kutak. Smještena je nadomak Karlovca, u pitomu zelenom krajoliku iznad sela Zadobarja, blizu rijeke Dobre, na visini od 8744 m niže od Mt. Everesta". Uokolo su pitome zelene livade, kukuružišta i dugačke i šumovite kose, između kojih su usjećene riječne doline.

Ujutro, ne baš rano, ustajemo i krećemo u obilazak staze. Najprije autobusom do mjesta Brodarci. Tu je, u trgovini kod Latina, pečat prve kontrolne točke i mogućnost opskrbe hranom i pićem.

Otkujemo pečat u dnevnik obilaznice i preko mosta na Kupi krećemo uzvodno do starog mlina. Magla se još nije razšla i hladno je. Oduševljava nas hodanje uz Kupu i pogled na njezine slapiće. Kod zadnjega slapa je i jedno od najljepših karlo-

Legendarni Turanj, pred spomenikom poginulim Karlovačanima u Domovinskom ratu

Foto: Lucija Stošić

vačkih kupališta, a tek petstotinjak metara dalje i ušće rijeke Dobre u Kupu.

Od mlina se dalje penjemo uz obalu rijeke, pored niza vikendica, do ulaska u šumu. Puna je dozrelog kestenja, jer je polovica listopada i vrijeme za sakupljanje tih jesenjih plodova. Zato se naša kolona razvukla, jer svatko želi skupiti bar jednu kesicu tih plodova.

Okupili smo se tek pred kapelicom Sv. Margarete, koja je lijevo od staze, pravo u šumi. Romaničkog je oblika i potječe iz 14. stoljeća. Na pročelju kapelice piše da je obnovljena ratne 1993. godine, druge godine samostalne Hrvatske.

Ostajemo na kraćem odmoru i prisjećamo se Domovinskog rata kad smo sa zebnjom slušali TV i radio emisije o borbama kod Turnja, granatiranju Karlovca i neizvjesnosti oko dalnjih divljanja neprijatelja.

Naš put dalje nastavljamo šumskom stazom i kolskim putevima što vode do crkve Sv. Antuna u Zadobaru. Treba nam dobar sat hoda, strogo pažeći na crveno-bijele oznake, koje nas vode i bez kojih bismo lako zalutali. Odavde se pruža pogled na nove predjele: crkvu Sv. Križa, Vodenicu – najvišu točku Pokuplja, koja sa svojih 538 m nadmorske visine nadvisuje obližnju Vinici (321 m) i rijeku Dobru.

Ponovno smo u Mt. Zadobaru. To je druga kontrolna točka obilaznice. Odmaramo se i objedujemo.

Od planinarske kuće spuštamo se na cestu i, najprije pored livada, a zatim Dobrom uzvodno, idemo do Stativa. U to smo mjesto stigli za nepun sat vremena. U blizini je poznato kupalište i slap Držićev mlin.

Već je trinaest sati, a pred nama je još dug put. Nastavljamo prema Kalvariji (215 m), dionicom puta od oko sat vremena. Malo livadom, malo šumom i uskoro smo na raskrižju, odakle jedan krak vodi prema "Dubovačkom" planinarskom domu na Kalvariji, a drugi prema selu Vučjaku.

Oblačno i maglovito vrijeme sprječilo je da s ove dionice uživamo u pogledu na Pokupsку dolinu, panoramu Karlovca, Žumberaka i Medvednicu, pa čak i na Klek i Bjelolasicu. U "Kalvarija grillu" se odmaramo i otiskujemo pečat treće kontrolke.

Sljedeća etapa, od Kalvarije do mosta na Mrežnici, potrajet će jedan sat i četrdeset minuta. I ovdje treba dobro paziti na markacije jer je velik broj staza što nas mogu odvesti krivim smjerom.

Znalce i ljubitelje prirode ovdje zadržavaju kapatna stabla hrasta kitnjaka i golemi pitomi kes-

teni. Karlovčani u jesen ovamo masovno dolaze na branje kestenja, a i nama je jesen bila darežljiva ovim plodovima.

Preko šumskog proplanka Fukale nastavljamo šumskom stazom i pored lovačke kuće dolazimo u Mrzlo Polje na Mrežnici. Tu je četvrta kontrolna točka i tu čeka naš autobus koji nas vraća u Mt. Zadobarje.

Večer je protekla u ugodnom druženju, uz pjesmu, šale i dosjetke. Oduševljeni smo današnjim danom i prvom polovicom puta, što smo ga obišli za nepunih sedam sati pješačenja. Blago brežuljkast kraj, prostrane šume i bistre rijeke djelovale su relaksirajuće na sve nas, tako da umora nismo ni osjetili.

Sutradan smo na Vinici. Najprije autobusom do mosta na Mrežnici, a onda slijedi uspon na vrh. Prije uspona šteta je ne pogledati lijepo kupalište i slap na Mrežnici, nedaleko iza mosta, ili bezbrojni slapića i kovitlaca što ih čini ova bistro-zelena rijeka. A kada je riječ o Vinici, onda ne smijemo zaboraviti njezino mjesto u Domovinskom ratu. S nje je branjen i obranjen Karlovac i Duga Resa, te spriječen tenkovski prodor okupatora prema Sloveniji.

Vinica (321 m) se ističe kao poduzi hrbat dužine oko 3 km, uokviren Mrežnicom i Koranom. Omiljeno je izletište planinara iz Karlovca i Duge Rese.

Visinska je razlika cijele staze ovdje najveća, ali je uspon savladiv i planinarima sasvim prosječne kondicije. S vrha je najljepši vidikovac na Karlovac i okolicu, te na Žumberak i Pokupsku dolinu. Ovdje smo zatekli planinare iz Duge Rese u gradnji njihova planinarskog doma.

Put nastavljam dalje hrptom, sve niže, prema vinogradima iz kojih izviruju ubave klijeti. Stižemo u oveće mjesto Belajske Poljice. Da se nismo zadržavali na vrhu Vinice, put od mosta na Mrežnici do Belajskih Poljica prošli bismo za samo dva sata. U Caffe baru "Mario" otisnuli smo pečat pete kontrolne točke, odmorili se i osježili.

Posljednja dionica puta vodi nas područjem koje je četiri godine, u vrijeme rata, držao neprijatelj. Dolazimo u legendarni Turanj, da bismo

se pred spomenikom sastavljenim od četrnaest kamennih ploča s uklesanim 238 imena poginulih Karlovčana, poklonili i sjetili svih žrtava za slobodnu i neovisnu Hrvatsku.

Još samo dvadesetak minuta hoda i stižemo do šeste kontrolne točke, na Šanac (167 m), kota nadomak gradu. S nje je neprrijatelj prijetio Karlovcu i ranjavao ga, a sada se tu vijori hrvatska zastava.

Pred spomenikom smo zapalili svijeće i minutom šutnje odali poštovanje palim sinovima Do-

movine, a zatim svečano primili potvrđene dnevnik obilaznice iz ruku vođe puta.

Završnicu obilaska Staze hodočašća "Preko četiri rijeke do legendarnog Turnja" proslavili smo zajedničkim ručkom u restoranu "Apollo", uz riječi zahvalnosti našim karlovačkim domaćinima i vodičima, šibenskom Karlovčaninu gosp. Vladu Škugoru i našem vođi puta Zdravku Antolkoviću-Bambusu.

ZAŠTO VOLIM VELEBIT

ALAN ČAPLAR, Zagreb

Nama planinarima sve su planine privlačne i drage, ali neobično je da postoje i one koje uvijek iznova oduševljavaju, o kojima razmišljamo i govorimo s posebnim ushićenjem, one koje usađuju u nas mnogo više nego što od njih očekujemo. Teško je točno reći što to tako osobito te planine pružaju, jer nije to samo ljepota, zdravlje, odmor, već mnogo više od toga, a čini se da se upravo u tome "višemu" skriva njihova privlačnost. Uostalom, svatko u njima otkriva nešto svoje, što za uvijek pamti i bezbroj puta drugima prepričava. Imena planina i vrhova nisu za nas planinare pojmovi ili nepristupačne pustoši, već, prije svega, nepresušan izvor velikih i malih doživljaja i zgoda kojih se uvijek s radošću sjećamo.

Kako, recimo, zaboraviti doživljaje poput onoga što sam ga doživio prilikom svog prvog uspona na Crikvenu u sjevernom Velebitu kada se pred nama nakratko ukazao kozorog? Zaustavivši se na glatkoj kamenoj ploči, stao je i mirno nas nekoliko trenutaka gledao, jednako kao i mi njega, a onda je spretnim skokovima odskakutao niz strminu i izgubio se u divljini u kojoj je, zapravo, on domaćin, a mi rijetki gosti.

Ili – kako zaboraviti susrete i prijateljstva s planinarskim stazama? Koliko smo samo puta, u najzabačenijim pustošima, dijelili ručak ili večeru sa sasvim nepoznatim planinarkama? Susreti sa stanovnicima Velebita još su zanimljiviji. Jednom smo, vraćajući se sa Zavižana, povezli do Jurjeva nekog Oltaranina koji se nije mogao načuditi zašto dolazimo čak iz dalekog Zagreba, u kojem on

nikada nije bio, i zaključio da smo mi "zasigurno čak i pismeni".

Posebno su dojmljivi velebitski vidici. Na koji se god vrh penješ, svakim se korakom uspona vidici sve više proširuju, dok se konačno, na vrhu, ne otvore na sve strane svijeta. Ima mjesta na koja dolazim svakog ljeta jer se ne mogu zasititi istih, već viđenih slika. Jedino su oblaci svaki put drugačiji, kao da žele podsjetiti na vječitu prolaznost vremena.

Nisu li nenadmašni velebitski sutoni? Još mi je u mislima jedno kasno srpanjsko poslijepodne i povratak sa Žečjaka na Alan. Vidio se cijeli podvelebitski kanal i Kvarner, a nadohvat pogledu bio je i obris Osorščice. Zastajkujući svakog trenutka, divili smo se smiraju sunca i njegovu odsjaju u glatkoj plohi Jadrana ne smogavši riječi kojima bismo opisali ljepotu tog prizora. I nakon toga – planinska večer uz pucketanje vatre naložene od brižljivo sakupljenih grančica iz šume. Velebitska noć; čisto nebo posuto zvijezdama slabijeg i jačeg sjaja, šaranje snopova džepnih svjetiljki po mraku doma, prvi polusan u toploj vreći, osjećaj samoće u negostoljubivoj planini, noć u malenu carstvu topline odasvud okruženom prazninom i hladnjicom.

A tek velebitska svitanja! Noćili smo na Zavižanu. Ustali smo rano, upravo kad je sunce stalo izranjati za vrhuncima nad udaljenim horizontom dodirujući svojim zrakama uspavane visove. Jutarnja je svježina uzmicala pred nadolazećom toplinom novog dana, a u svjetlosti koja je naglo

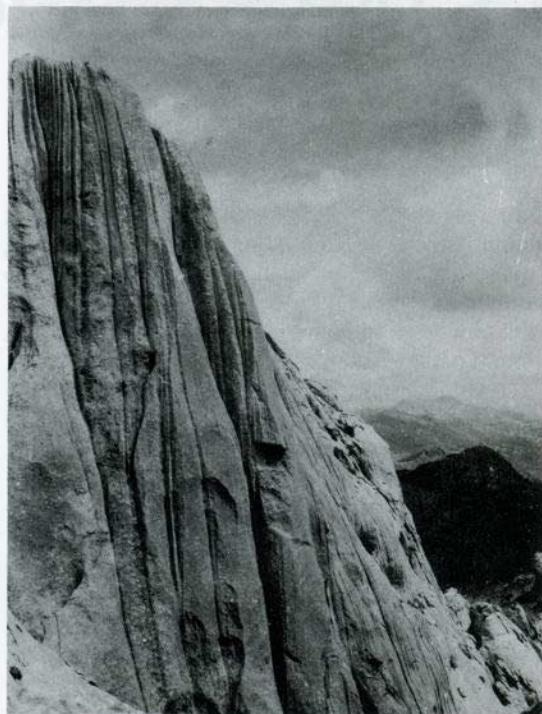
zamijenila tamu, caklila se jutarnja rosa i budila se priroda Velebita. Sve je bilo nepomično i sva vršeno tiho, a nebo neobično, nestvarno plavo.

Ni sunce na Velebitu nije kao drugdje. Najugodnije je prepustiti se poslije planinarske ture njegovojo toplini. To su trenuci kada čovjeka obuzima neka ugodna sanjivost, kada se može sasvim prepustiti osjećajima ne misleći ni na što i biti slobodan od svega što nas veže za civilizaciju iz koje dolazimo.

Tišinu i ljepotu sunčanog dana kojiput prekine zvuk kiše, jedan od najglasnijih što se na Velebitu može čuti. Sjećam se dobro, bilo je to u Lomskoj dulibi; iz velike daljine približavao se neobičan dugotrajan šum, neprepoznatljiv našem uhu. Nebo se naglo zatvorilo i počeo je snažan podnevni pljusak čiji je šum došao do nas mnogo prije nego mlazovi kišnice. Srećom, već smo sjedili u lugarnici uz cestu, gledajući kroz otvorena vrata u strašno olujno nevrijeme što je vani bjesnilo. Čvrst krov prazne kuće i požutjeli listovi lanjskih novina na podu, jedino što smo u njoj zatekli, bile su dovoljne za osmjeh na licu. A kada je kiša prestala, iznenadno, kao što je i došla, pod snažnim podnevnim suncem stvorile su se maglice od isparavanja, bujica vode se slijevala niz cestu, a zrak se ispunio snažnim mirisima lивadnog cvijeća. Nikada planina ne miriše tako snažno i opojno kao pod suncem nakon kiše. Te smo večeri u meteorološkom izvješću na radiju čuli da je na Zavižanu izmjereno nekih dvadesetak stupnjeva i da je u cijeloj zemlji dan bio "uglavnom sunčan i bez oborina".

Česti su dani kada Velebit živi u magli i oblacima, nekad i nad njima. Šetali smo jednom prilikom po Modrić-docu uživajući u naizgled stabilnom, sunčanom vremenu, a onda nas je u vremenu od svega dvije-tri minute okružila gusta, mokra magla. Stigavši u dom na Zavižanu, umjesto pozdravom dočekali su nas riječima: "Sada živimo u oblacima". Magla nas je ispratila i sutradan na putu kući. Spustivši se u Liku, često smo se osvrtali i gledali Velebit zapleten u oblake, planinu veličanstvenu u svojoj ljepoti, a surovu u svojoj biti. U jednom se trenutku sunce probilo kroz rastrgane kišne oblake, a onda se u velikom luku nebom rastegla duga kao pozdrav planine kojoj smo podarili velik dio sebe i koja je nama užvratila još više.

To su slike Velebita kakvog poznajem i nosim u sebi. Velebitski doživljaji i prizori; zavirivanje u sjenovite dolove, vjetar na travnatoj kosi, zrake sunca u granama smreke, maglice i vidici poslije

Tulove grede

Foto: Dr. Ž. Poljak

kiše – nekim su možda nevažni i beznačajni, ali nama planinarima dovoljni da se osjećamo sretnim. Uistinu, za sreću ne treba mnogo – sunce na nebu, zaklon od iznenadne kiše, vidici u daljine i gotovo ništa više.

Pitam se ponekad nismo li možda pomalo i sebični kada želimo i tražimo da Velebit ostane takav kakav jest i nije li odlazak u planinu neka vrsta bijega od stvarnosti u kojoj živimo. Katkad možda i jest, no sudeći po osmjesima što ih s planina sretni i zadovoljni nosimo u sredinu gdje su česta smrknuta i bezizražajna lica, planina nije utočište za bijeg od stvarnosti, već odmoriste na povratku u stvarnost. Smirenje i zadovoljstvo u životu, to je najvrednije što svakome može dati Velebit, uostalom kao i ostale planine. I već zato ih vrijedi čuvati i voljeti.

I ŠTAP SA MNOM HODA!

IVO PUHARIĆ, Makarska

Od rane mladosti očaravao me pogled na "veliku planinu" iznad mojih Puharića, na gordo Biokovo, koje se uzdiže nad Makarskim primorjem. Počesto sam viđao šetače i penjače kako iz grada hrle planini, obično sa štapom i naprtnjačom i ta slika оста u mom pamćenju.

Život je odmicao sa svakojakim uspomenama, ali, kad je u Makarskoj 1974. obnovljeno PD "Biokovo", i ja postao planinar s naprtnjačom i štapom, od kojeg se više ne odvajam. No kako je malo planinara sa štapom, počesto se zapitah, trebam li i ja, inače prilično vitalan i u poznjoj dobi – nositi štap. Ali, u njegovu sam se prednost uvjeroio i nisam ga napuštao. Rano spoznah da on zai- sta može smetati kod penjanja preko litica, dakle u alpinističkim disciplinama, dok je za normalno, planinarsko hodanje koristan za mnogo što. I zavolih ga. On postade moj dragi pratilac. To je, međutim, postao i radi jedne osobitosti. Čim sam sa štapom krenuo u planine, odlučih da svaki put na njemu obilježim uspon urezom jednog koluta (kruga). I tako, moji su svi štapovi izrezani krugovima, po četrdesetak na svakome, pa ga opaziješ i mnogi moji suputnici na planini. Kako sam sklon pisanju, ovi urezani krugovi me potiču da ne zaboravim u evidenciju zapisati svaki uspon. I tako je nastala lijepa zbirka od (do sada!) 13 štapova, ubranih od raznih vrsta drveća na raznim planinama. I tako, eto, zaljubljen u te svoje štapove, ili bolje reći u drage uspomene s planina, želim dio tih uspomena predočiti dragim planinarima, čitocima našeg časopisa, bar s jednim značajnijim usponom "po štalu". Predstavljam vam ih!

Štap br. 1. Urezan 22. lipnja 1974. u podnožju Biokova – "Dobrnovača" 1975. I. slet planinara Dalmacije u Paklenici (Velebit), kad sam dočekao 11 svojih Biokovaca u velikoj snježnoj mečavi.

Štap br. 2. Urezan 15. ožujka 1978. na Triglavskom području kod Radovne. Drvo JAVOR (*Acer pseudoplatanus*). Boraveći na oporavku u Lječilištu Mojstrana (Slovenija), svakodnevno sam planinario planinskim okolišem, a 30. ožujka 1978. se po vrlo debelu snijegu uspeo na Vrtaški vrh (1898 m). Na putu sretoh mladog planinara Toneta Čebula, moga "spasitelja", s kojim sam se

sigurno izvukao iz "užasnih propadanja".

Štap br. 3. Urezan na istočnom dijelu Biokova – "Krlokova", 21. siječnja 1979. Drvo GRAB (*Carpinus L.*) U njemu je datum 8. i 9. rujna 1979. II. susret planinara Dalmacije na Biokovu, s maršem od Šošića do Doma pod Vošcem i sa spustom preko Makra u Makarsku, s glazbom preko rive! Dan otvaranja transverzale BPS. Sudjelovalo 280 planinara.

Štap br. 4. Urezan 15. kolovoza 1980. na Biokovu – "Banovci". Drvo DIVLJA JABUKA (*Malus silvestris L.*). U njemu je uspomena od krstarjenja po Platku, Risnjaku i Kamenjaku 13. i 14. rujna 1980. na Susretu planinara Hrvatske.

Štap br. 5. Urezan na Svilaji 29. kolovoza 1981. Drvo JASEN (*Fraxinus L.*). On nosi pečat s pohoda skupine od 19 Biokovaca Triglavu, 16.-18. rujna 1983. Puno toga smo prešli, ali velik (iznenadan!) snijeg noću, uoči uspona na vrh, uskratio je dijelu sudionika tu poslasticu!

Štap br. 6. Urezan na Triglavskom gorju (Rudno polje) 18. rujna 1983. Drvo SMREKA (*Picea Dietr.*). U njemu je dragi pohod petoro Biokovaca na Klek 12. svibnja 1984., u organizaciji PSH u povodu 110-godišnjice hrvatskog planinarstva. Ovaj štap je slomljen u "borbi" s govedima na Biokovu (Podačko polje 13. studenoga 1983.).

Štap br. 7. Urezan 13. studenoga 1984. na Podačkom polju (Biokovo). Drvo JASEN (*Fraxinus L.*). U njemu je nezaboravna uspomena jedanaestorice Biokovaca na Gran Sasso d'Italia, s alpinistom Stipom Božićem, 19. do 24. rujna 1985. Ostaju neizbrisive slike viđenog i doživljenog.

Štap br. 8. Urezan 22. svibnja 1988. na Biokovu – "Lađana". Drvo JASEN (*Fraxinus L.*). Uobilježen i svima upamćen datum 80. rođendana velikog planinara, našeg barba Drage Šefera; 22. svibnja 1988. s njim je na Biokovu skupina dvadesetak Biokovaca (D. Š. je umro 6. rujna 1996.). I datum 20. rujna 1989. – najviši uspon u životu – planinski vrh MUSALA (2925 m) na Rili u Bugarskoj. Očaravajuća planina, čudesnog stijenja, puna voda, 1200 jezera! Pri usponu sam imao tri lakše nesvjestice. Slučajni suputnik, bugarski planinar Hristo Georgijev, dobro mi je došao. Divan,

vedar dan, širok vidokrug, vrhunac doživljenog na planini.

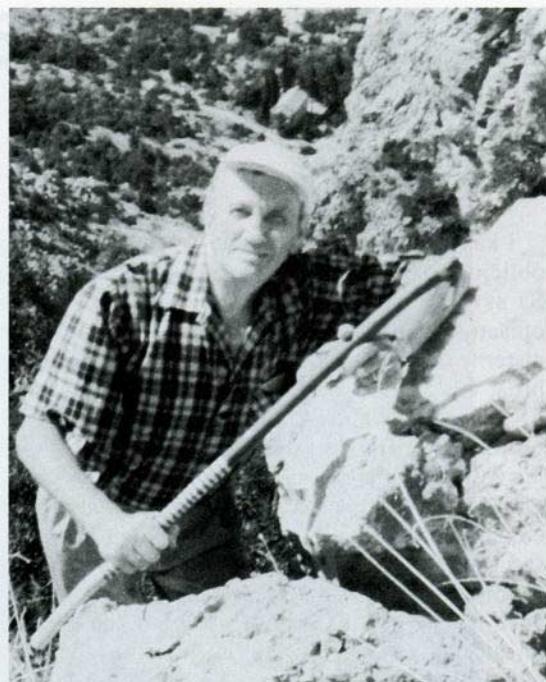
Štap br. 9. Urezan 2. rujna 1989. na Bijelim stijenama. Drvo BUKVA (Fagus L.). Štap se ubrzo pri dnu rasušio, rastvorio, skratio ga i odlazi u moj "muzej".

Štap br. 10. Urezan 8. ožujka 1991. na Biokovu – "Žuze". Drvo SMRDELJ (Ailanthus). Bilježim kao vrlo dojmljiv uspon na vrh Sv. Ilija (961 m) na Pelješcu 24. kolovoza 1991. u društvu s Ivanom Jurkovićem i njegovim vitkim i velikim konjem! U predvečerje rata i zanimljivi razgovori uz prekrasnu panoramu.

Štap br. 11. Urezan u podnožju Biokova (Moja "Ravnina") 21. prosinca 1992. Drvo SMRIĆ (Juniperus oxycedrus L.). Krstarenje Biokovom, uz "meditacije" 1. listopada 1993. sa čuvenim planinarom-prirodnjakom i turističkim znalcem (senior g. Anto Raffaneli-Baj), stazom Šošići, Strožac, spust u Drašnice, Podgora, Makarska. Biti s Bajem cijeli dan, to je doživljaj!

Štap br. 12. Urezan 12. srpnja 1994. u njeđrima Biokova, u klancu Proslapu nad Kotišinom. Drvo ČEMPRES (Cupressus L.). Bilježim: 8.-10. rujna 1995. divan planinarski izlet Velebitu, deve torice Biokovaca. Krstarenje Premužičevom stazom: Zavižan, Rossijeva, Rajinac itd., uz "tonu smijeha"! Te osobito pamćenje na 3. i 4. rujna 1996. Susret hrvatskih planinara 70-godišnjaka u Makarskoj i na Biokovu!

Štap br. 13. Urezan 10. rujna 1996. na Bilogori, kod "Stankova vrha". Drvo LIPA (Tilia L.). Bilježim 10.-12. rujna 1996. krstarenje sa suprugom po Bilogori, Papuku i Kalniku te susret s "godišnjakom" R. Cišperom i M. Đurinom. Zatim

4. siječnja 1998. sa dvanaestoricom Biokovaca na Novogodišnji pohod Biokovu: V. Brda, Žlib, Skaline (odlično popravljene!), Borovac, Lokva, Solilo, V. Brdo.

Sve ovo i još mnogo toga ostaje u mojim dragim sjećanjima, ali neka je i u štapovima i bilješkama za one koji su, sa mnom hodajući, uživali na planinama. Hvala na pažnji svima i doviđenja na planinama!

POSJETITE IZLOŽBU "MEDVEDNICA – EKO MUZEJ"!

U Hrvatskom prirodoslovnom muzeju u Zagrebu, Demetrova ul. 1, u zgradu u kojoj je prije 124 godine osnovano Hrvatsko planinarsko društvo, priređena je izvrsna izložba posvećena zagrebačkoj Medvednici koju bi trebao posjetiti svaki planinar i svaki zagrebački građanin. Izložba je vrlo atraktivno postavljena i u njoj će svaki posjetitelj, bez obzira na svoju struku i naobrazbu, doznati mnoge tajne ove planine o kojima možda nije ni slatio. U podrumskim prostorijama, na primjer, vješto su dočarani rudnici galenita i spilja Vaternica. Izložba je otvorena do 20. lipnja, od utorka do petka (10-17 sati; subotom i nedjeljom 10-13 sati; po-

nedjeljkom je zatvorena). Ulaznica je 15 kn (za djecu, dake, studente i umirovljenike 5 kn). Kao ulaznica vrijedi i karta Sljemenske žičare (jer je ZET pokrovitelj izložbe), a i obratno: ulaznica vrijedi i kao karta za žičaru. Izložbu prate i razna događanja, kao što su stručna predavanja, tematski okrugli stolovi, a predviđaju se i izleti u planinu pod stručnim vodstvom. Uz to je tiskana i lijepo opremljena brošura o Medvednici na 48 stranica, s tridesetak slika u koloru (cijena 20 kn) i poglavljima o geologiji, flori, fauni, arheologiji, etnografiji i o samoj izložbi, s popisom izložaka. Obavijesti na tel. 01/428-615 i 428-596. (Ž. P.)

NEBO – VELEBIT – ZEMLJA

PETRA KOSTANJEVAC, Zagreb

... i kao što je u Bibliji rečeno "... stvori ljudе po obliju svojem...", tako je očito stvoren i Velebit. Sa svim slikama, metaforama kojima bih mogla opisati ljudsku dušu. Napuštene nastambe, obrasle cisterne usječene u brda, ljepota zalaska sunca iza brda, vijugave cestice...

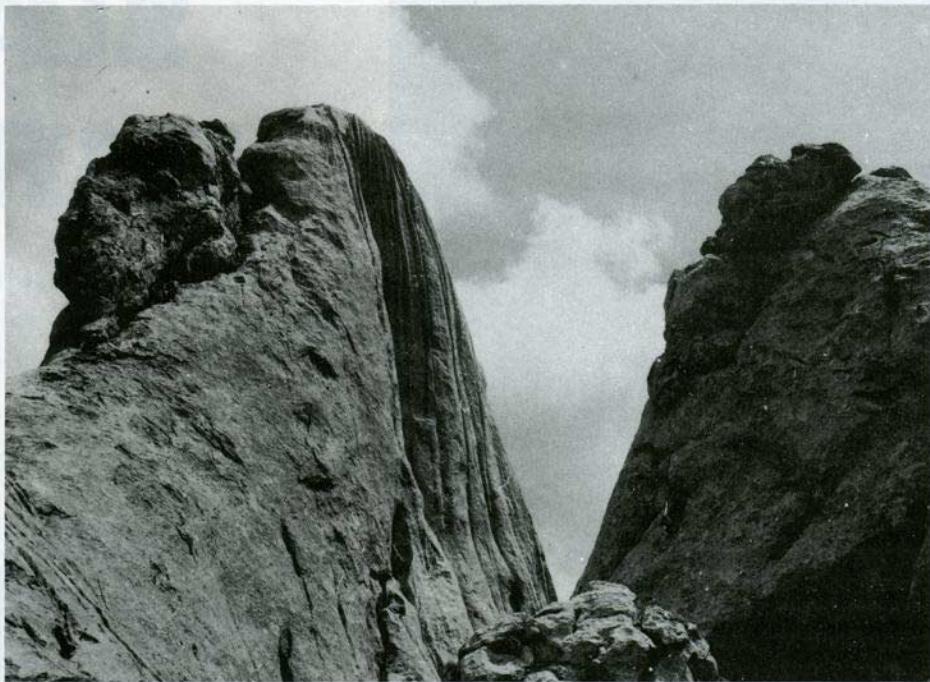
Još za mraka krećemo put Gospića gdje smo posjetili počivalište i odali počast planinaru koji je svoj život posvetio planinarstvu, dr. Anti Rukavini, te trnskom planinaru Anti Vučnoviću. Usput odlazimo na svečano otvaranje novoga planinarskog doma u Kosinju (500 m – KT "Velebitska zaobilaznica"). Nalazi se uz cestu otkuda su moguće lagane šetnje ili može poslužiti kao udobno mjesto za odmor (inf. Marko Vukelić, mobitel: 099 453 564, Kosinj).

Put dalje nastavljamo prema Baškim Oštarijama. Vijugajući cestom, sve se jasnije nazirao snijegom obasut greben Sadikovca. Stižemo u podnevnim satima pred hotel "Velebno" (KT "Velebitska obilaznica"), otkuda dio društva nastavlja autobusom po cesti za Dabarsku kosu, dok manji dio ambicioznijih kreće svjestan činjenice da će nas mrak uhvatiti negdje u Crnom Dabru. Kroz šumu prodiru sunčeve zrake koje stvaraju čarobnu igru svjetlucavih sjena. Prihvaćamo igru, te se poigravamo s njima poput bezbrižne malene djece s otpalim lišćem. Ubrzo nas u stvarnost vraća oštar uspon za Kizu (1278 m – 3. KT P.P. Velebno) Svojom impozantnošću Kiza tvori presječen greben i još je samo jedna u nizu onih kreacija kojima je stvoren svijet. Kratko se odmaramo na vrhu zbog hladnog vjetra i nedostatka vremena. Sa sjeverne strane obara se pogled na krško polje Crnog Dabra, dok se na sjeverozapadnu stranu nastavlja na kukove Butinovače, na jugoistok se proteže s kukovima Alaginca. Put s vrha spaja se sa stazom za Crni Dabar. Sa zalazom sunca, koje je posljednjim zrakama obasjalo kukove, spušta se do cisterne u Crnom Dabru (4. KT P.P. Velebno). Od tuda gotovo sat hoda, prvo po travnatim livadama, te kamenom stazom za Ravni Dabar do planinarskog doma podno stijena kuka Čelinca. Za Velebit je zašla i zadnja zraka sunca, no staza je dobra, a i blizu smo doma. Na trenutak

zastajemo ne bismo li pogledali nebo s ponekom zvijezdom. Stižemo u dom, gdje se smještavamo prema organizatorovim uputama u "gornje odaje", koje su predvidene za one koji bolje podnose hladnoću, jer gore je temperatura bila oko ništice. Brzo je u domu zavladala ugodna tišina, uz poneki blagi zvuk gitare.

Sutra je za planinare sa zahtjevnijim ambicijama organiziran obilazak Visibabe (1160 m, KT P.P. Velebno) i Velinca, te natrag do Kučišta i Ledenica gdje nas je čekao autobus.

Penjemo se markiranom stazom do ceste koja se provlačila kroz fantastične kraške oblike. Ubrzo skrećemo desno strmim odvojkom za Visibabu, travnati greben na kojem raste samo oštra niska trava i raslinje, zbog položaja koji je izložen jakim vjetrovima sa svih strana. Nastavljamo po hrptu, spuštajući se što niže, da bismo izbjegli oštrot zavijanje vjetra koji je bio nemilosrdan. Nakon kratkog sruštanja staza se spaja s Premužićevom stazom, koja pruža lijepе pogledе prema moru i otocima koji su osuti kamenim zmijama suhozida. Krećemo na desnu stranu prema Velincu (985 m) djelomično markiranom stazom. Opijeni smo mirisima trave, zraka i sunca. Velinac, impozantan kameni greben, vidi se već izdaleka. Najbolje je krenuti travnatom stazom do najnižeg dijela grebena, te dalje do vrha. Velinac je zahtjevan, pa se može shvatiti kao izazov. Spust kroz nemarkirani put zarašćen drvećem i niskim raslinjem po "pokretnom kamenju" treba nakon 20 minuta presjeći i krenuti na lijevo kroz pukotinu stijene i samo nastaviti po izohipsi i hrpta do Kučišta, a onda Ledenica. No, za taj dio puta mi smo imali posebnog vodiča – gospodu Mariju Prpić, simpatičnu staricu iz Kučišta, koja je na padinama Velinaca čuvala svoje stado koza. Pokazala nam je put, te nas dio puta i sama provela, na čemu smo joj bili jako zahvalni. Dalje se put spaja s brdskom cestom, na čijem nas je završetku čekao autobus. Krećemo prema Baškim Oštarijama, gdje je održana misa za dr. Antu Rukavinu uz prisustvo njezine obitelji, znanaca i drugih planinara. Pri povratku nas je obitelj Rukavina pozvala da svratimo na bogatu zakusku i jabuke, čime je još jed-

Vrata u Tulovim gredama

Foto: Dr. Ž. Poljak

nom bila prikazana plemenitost obitelji tako dobroga planinara.

Velebit ostaje tamo negdje između Neba i

Zemlje, u tajanstvenom zalasku sunca, dok mi krećemo prema Zagrebu sa čarobnim osmijehom što ga razumiju samo oni koji su ga isto kao i ja imali.

ZA RASPRAVU: SEKCIJA ILI ODSJEK?

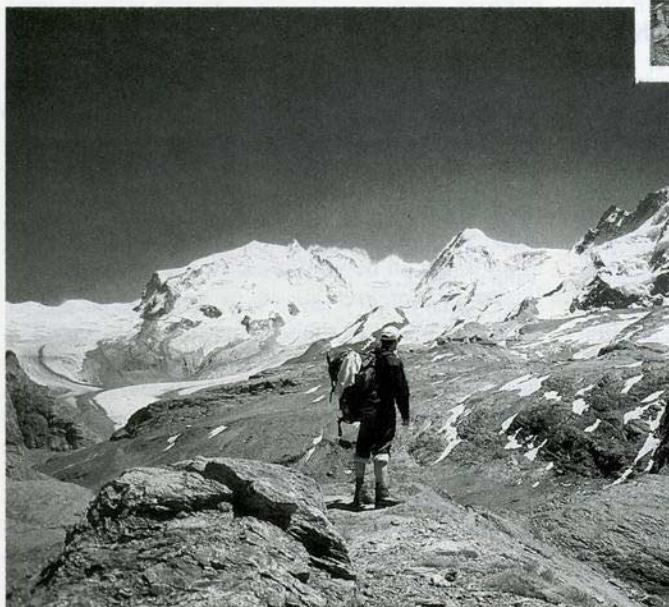
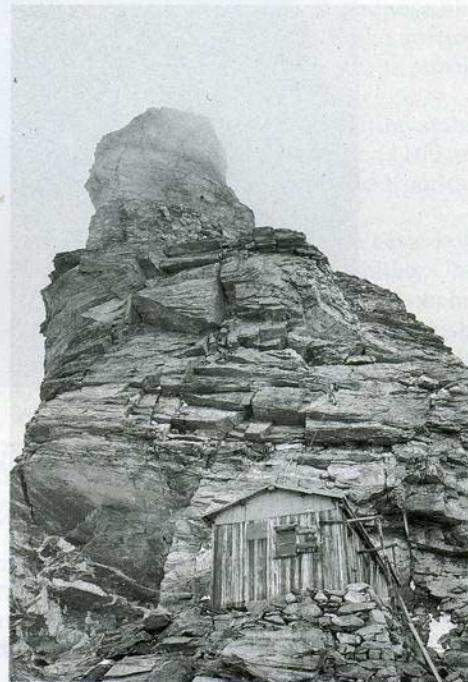
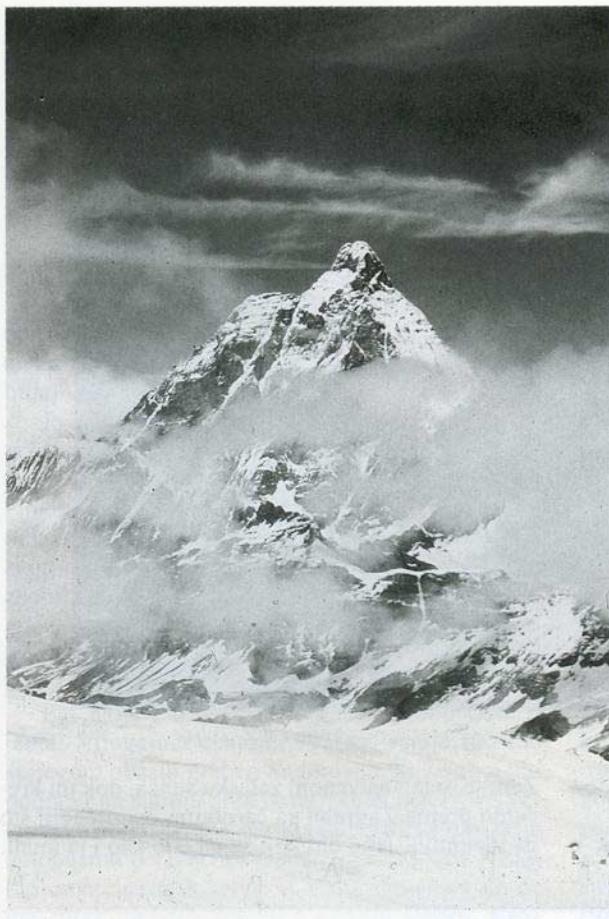
U mnogim planinarskim društvima djeluju razne sekcije, npr. omladinska, markacijska, seniorska, izletnička itd. Danas, u vrijeme kada smo počeli više cijeniti ono što je naše, hrvatsko, nema razloga da i nadalje rabimo taj ružni naziv sekcija. Ružan je jer je sinonim za paranje mrtvaca, obdukciju, pa se na njegov spomen ježi svaki medicinar i medicinska sestra. Pogotovo bi o nazivu sekcija trebala razmisliti društva koja nastoje naglasiti svoj hrvatski karakter, pa svom imenu posve nepotrebno dodaju pridjev "hrvatsko". To je nepotrebno zato što je jasno da u Hrvatskoj nema slovenskih ni japanskih društava. Naprotiv, naši su planinari svojedobno u Švicarskoj s razlogom svoje društvo nazvali hrvatskim, jednako kao što Slovenci u Trstu svoje nazivaju slovenskim. U Sloveniji se ni jedno jedino društvo ne naziva slovenskim, jer se to samo po sebi razumije. U pravu je naš novi Zakon o udružama koji štiti pridjev "hrvatski", pa njegovu upotrebu ne može odobriti općina nego Ministarstvo uprave.

Koji naziv upotrijebiti umjesto sekcija? Već odavna su nam u tom pogledu dali primjer alpinisti i speleolozi koji su svoje alpinističke i speleološke sekcije preimenovali u odsjeke (odsjek je hrvatski prijevod latinske riječi sekcija). Prva hrvatska alpinistička organizacija bila je Alpinistička sekcija u HPD-u, osnovana 1935. godine, no i ona je već daleke 1939. preimenovana u odsjek.

U pitanju je i naziv tzv. omladinskih sekcija. Možda bi bilo bolje juniorski odsjek, jer, kažu, da ni omladina nije u duhu hrvatskog jezika (prednost se daje riječi mladež). Doduše, junior je također latinska riječ, ali je u hrvatskom jeziku opće prihvaćena, pogotovo u sportu (juniор i seniori). Pa u planinarstvu već i postoje seniorski odsjeci. Dakle, ako svome društvu doista želite dati hrvatsko obilježje, učinite to istinski – dosljednom upotrebom čistoga jezika. Demagoški je isticati u imenu svog društva pridjev "hrvatsko", ako se istodobno dijelovi društva nazivaju sekcijama.

Željko Poljak

SLAVO MATTEF

Lije
gre
Sas
Lije
Dol
alpu
Des
Des
poz

ICI NA HORNU

UZ UVODNI ČLANAK

Sklonište Savoia (3829 m) na jugozapadnom
Matterhorna

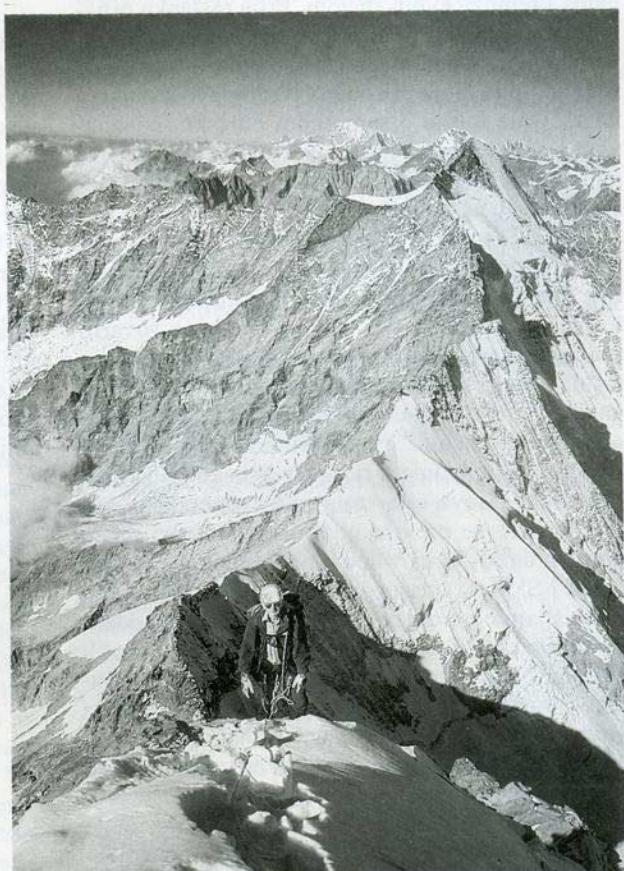
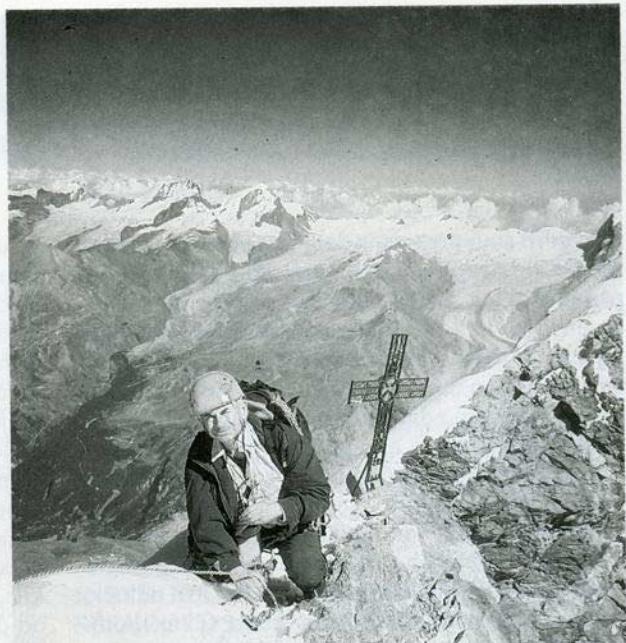
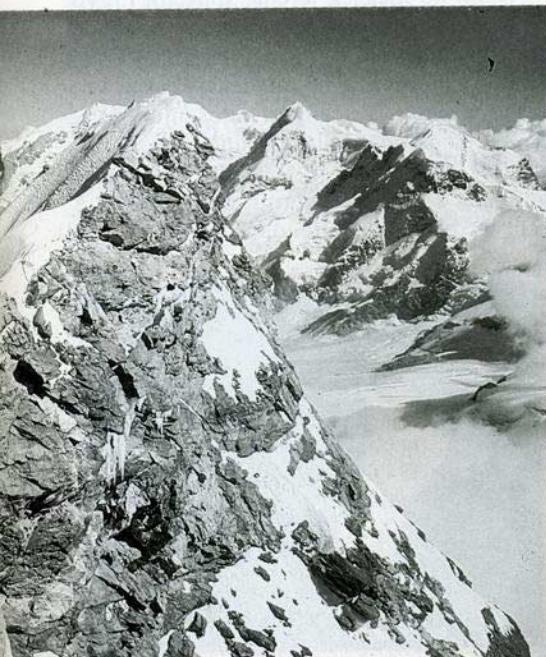
lijevo: Pogled na Matterhorn s Breithorna

dolje: Pogled na Mont Blanc s Hörnli grebena

Križ na vrhu Matterhorna – želja mnogih

gore: Na vrhu Matterhorna

dolje: Izlaz na Pic Tindall (4241 m); u
Dent d'Herens i Mont Blanc

ČARI PLANINARENJA S KUĆNIM LJUBIMCEM

VIŠNJA PILJEK, Zagreb

Provodili smo prekrasne dane na Alanu: prijatelji, moja kokerica Freya i ja. Mom dobro odgojenom psu nije bilo jasno da određene potrebe može slobodno obavljati po šumi i uporno je očekivala da joj stavim užicu i povedem je u šetnju. Trebalo je nekoliko dana da se udomaći. Uživale smo u šetnjama Mirevom gdje je uzbudeno ganjala ptice što se gnijezde u travi, a navečer smo se penjale na Buljmu odakle je pogled na otoke svaki dan drugačiji u svojoj ljepoti.

I tako, jednog smo dana skoknule kombijem do Zavižana. Nakon razgledavanja okolice i ugodnog časkanja s domarom, ostatak društva odlučio se vratiti uz pomoć konjskih snaga (čitaj: kombij) nazad do Alana, a Freya i ja vlastitim snagama Premužićevom stazom. Prije rastanka prijatelji su mi napunili uši pričama o velebitskim krivolčnim medvjedima, no što su njihove priče bile sočnije, to je moja prirođena tvrdoglavost bujala i učvršćivala misao o samotnom odlasku, pouzdavajući se u hrabrost mog psa koji mi, doduše, pri najmanjem šušnju skače u krilo i traži zaštitu. Rastali smo se na odvojku Staze.

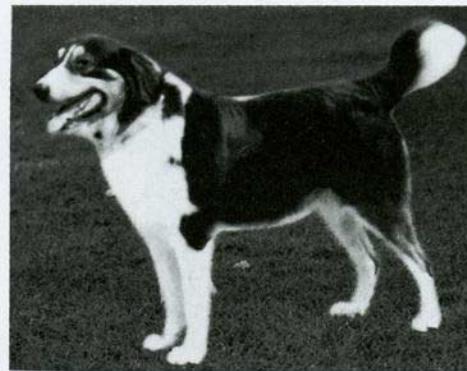
Freya je trčkarala oduševljena bogatstvom mirisa, dok sam ja hodala uz nju i uživala u miru. Što sam zalazila dublje u krš Rožanskih kukova, to mi je crv straha sve više i jače počeo rovariti po glavi. Naročito se uzvрpoljio kada sam na kori stabla primijetila tri vodoravne ogrebotine. Nisam znala je li to neka šumarska oznaka ili što drugo, ali gore spomenuti crv pobrinuo se da u mašti stvorim sliku dvometarskog mede kako brusi panđe. Usput, Freya oko vrata ima zvonce kako bih je čula ako se previše udalji. No što ako medo pomisli da je neka ovčica u blizini te poželi svjež obrok? Skidam opasno zvonce s Freyinog vrata i razmišljam o povratku na Zavižan, ali kako odande stići na Alan jer su moji prijatelji već odmakli cestom. Nema druge, nego primjenjujem sve načine smirivanja: statistički je sigurno neznatna vjerojatnost da me medo ošamari, duboko disanje, činjenica da iskusni planinari vrlo rijetko imaju susrete s medvjedom, a kamoli neprilike.

Freya je već umorna i više ne trčkara, nego hoda ne gledajući me (valjda me neće tužiti Dru-

štvo za zaštitu životinja!). Odjednom zaostaje. Vidim kako sjedi i u zraku drži caup. Izgleda da ju je kameni teren nažuljao. Tek sam riješila pitanje medvjeda, a već je novo na vidiku! Otvaram naprtnjaču (srećom je dovoljno velika) i, nakon uvjeravanja potkrijepljenog finim keksom – što je uvijek uspješno – pas ulazi u naprtnjaču. Prtim je na leđa i nosim, a mala mudrica, naslonivši glavu na moje rame, ubrzo shvaća kako je planinarenje super sport (ha, što bi sada rekli zaštitari životinja?). Teglim opremu (treba li uopće spomenuti da se sastoji od pseće hrane i vode?) i njenih 12 kila, te se zaklinjem da će joj stesati stas, tako da od danas dobiva samo jedan obrok dnevno, kako to ustalom, i preporučuju uzgajivači pasa.

Odmaram se kraj Rossijeve kolibe i opet krećem dalje s mojim živahnim teretom na leđima. Razmišljam o tome kako nisam nikoga srela i naravno, tek što sam na to pomislila, nailazi dvoje planinara. Pozdravljamo se i zastajemo. Potvrđuju moju sumnju da baš ne predstavljam uobičajen prizor. Objašnjavam im uzrok i rastajemo se. Konačno dolazim do mekšeg terena, spuštam Freyu na tlo i osjećam se lagana kao perce – doslovce lepršam oko Alana.

Dolazimo do doma, gdje me čeka ukusna večera i veseli prijatelji. Pričam im o nošenju Freye, smijemo se i uz čaroban zalazak sunca oprاشtamo s danom. Zaključujem da je sreća što moj kućni ljubimac spada u lakšu kategoriju. Zamislite da je umjesto Freye bio neki neufandlenski pas!

SPELEOLOGIJA

SPELEOBILTEN br. 1

Kao prilog proslavlji 70-godišnjeg rada SO HPD "Mosor" u Splitu, SO je izdao svoj prvi broj biltena. Urednik je Ivan Marinov, a bilten je tiskan fotokopiranjem na formatu A-5, na 18 stranica, mekih korica, s fotografijama u boji na naslovnoj i zadnjoj stranici. Uvod je napisao urednik pod naslovom "Početak", a slijede kratki prikazi rada članica Dalmatinske speleološke koordinacije, i to: Ešrefa Bajrića o radu SO HPD "Sv. Mihovil" iz Šibenika, Stipe Petričevića o radu SD "Jamar" iz Hana, Dragane Oreb o radu SO HPD "Dubrovnik" u Dubrovniku, Marije Antolos o radu SO HPD "Kamenar" u Šibeniku, Ivanke Rnjak i Ivice Milanja o Radu SO "Liburnija" HPD "Paklenica" u Zadru i Ivana Marinova o radu SO HPD "Mosor" u Splitu. Ivan Marinov dao je članak pod naslovom: Prilog spel. topografiji (odnosi veličina i uporaba viska), Goran Gabrić izvještaj sa spel. logora i Seminara o topografskom snimanju te o dokumentaciji spel. istraživanja, kao i izvještaj sa spel. tečaja u Velikoj Paklenici. Ivan Marinov dao je pregled njihovih sudionika, te adresar dalmatinskih spel. udruženja, a sastavio je i nagradnu križaljku. (Vlado Božić)

SPELEO'ZIN, br. 7

U studenom 1997. karlovački su speleolozi izdali novi broj svog spel. magazina. Sada ga izdaje SD "Karlovac", glavni urednik je Hrvoje Cvitanović, a članovi uredništva su, osim članova SD "Karlovac", i članovi SD HPD "Dubovac". Tiskan je fotokopiranjem, na 50 stranica formata A-4, mekih korica. Sadrži nekoliko vrijednih članaka: Neven Božić (SDK): Spel. kamp "Sjeverni Velebit '97", Mladen Garašić (HSD): Stupina jama – najdublja jama Gorskog kotara, Darko Bakšić (SOV): Ono što (ne)znaće o Lukinoj jami, Nebojša Anić (SDP): Ronjenje u Velikom vrelu i sifonu u špilji Vrelo pokraj Fužina, M. Garašić (HSD): Neka speleoronjenja u Hrvatskoj tijekom ljeta 1997. godine, Ana Sutlović (SOV): Spel. logor SO PDS "Velebit" na Lumbenovcu, M. Garašić (HSD): Ronjenje u Crvenom jezeru, M. Garašić (HSD): Istraživanja u Siničić špilji, Lazo Čučković (GMK): Arheološki nalazi iz špilje Vrlovke, Anonimus (HSD): Uvjeti za organiziranje spel. ekspedicija u Hrvatskoj, M. Garašić (HSD): Hrvatska speleologija na telefonskim karticama i M. Garašić (HSD): Spel. ispiti. Vijesti iz zemlje i svijeta ima tako-

der mnogo. Na kraju Hrvoje Cvitanović daje popis jama u Hrvatskoj dubljih od 250 m, popis špilja dužih od 1000 m, te popis najdubljih jama i najdužih špilja svijeta. (Vlado Božić)

DEBILTEN

SD "Karlovac" tijekom 1997. godine izdalo je već dva broja ovog biltena, umnoženog fotokopiranjem na 6 listova formata A-4, koji pokušava biti humorističan. Humor nažalost, nije ukusan, pa tko ga nije vidio nije ništa propustio. (Vlado Božić)

INSTRUKTORSKI SEMINAR I NOVI SPELEOLOŠKI INSTRUKTORI

Na planinarskom domu "Runolist" na Medvednici održan je od 22-23. studenog 1997. Speleološki instruktorski seminar. Svrha seminara bila je stariim instrukturima obnoviti znanje i upoznati ih s novitetima u speleologiji, a s istim gradivom upoznati i instruktorske kandidate. Sudjelovalo je 9 starih instruktora iz SO "Željezničar", "Velebit" i "Mosor" i 13 kandidata iz SO "Velebit", "Željezničar" i "Biokovo". Prvi dan su obradene sve teme koje se predaju na speleološkim školama i tečajevima, a drugi dan, kandidati su najprije održali predavanje iz svoje teme, a onda su stari instruktori ispitivali kandidate. Kandidati su obradili ove teme:

- Siniša Rešetar (SOV): Svladavanje uskih prolaza otklesavanjem i pomoću eksploziva
- Teo Barišić (SOV): Mjerenje i crtanje pod vodom
- Čedo Josipović (SOV): Psihološki aspekti speleologije
- Darko Troha (SOV): Oprema za svladavanje jama
- Darko Bakšić (SOV): Spašavanje pomoću opreme GSS
- Gordan Tomšić (SOV): Opasnosti i mjere sigurnosti u speleoronjenju
- Sunčica Hraščanec (SOV): Penjanje u špiljama i jama
- Tanja Bizjak (SOV): Tehnika lasera i primjena u speleologiji
- Dubravko Kavčić (SOV): Prelaz preko spita i čvora
- Branka Bosner-Cucančić (SOŽ): Kemija u speleologiji
- Mladen Kuhta (SOŽ): Geološke osnove u speleologiji
- Mišo Gojak (SOB): Opasnosti na prilazu do špilja i jama
- Stipe Bušelić (SOB): Samospašavanje iz jama.

Svaki kandidat imao je zadaću svoju temu obraditi i pismeno. Svi su kandidati zadovoljili na ispit u i stekli naziv instruktor speleologije HPS. KS HPS dobila je tako 13 novih instruktora speleologije. Treba podsjetiti da je zadnji instruktorski tečaj organizirao ondašnji PSH 1990. u trajanju od pet dana, u suradnji s Fakultetom za fizičku kulturu (FFK) u Zagrebu. Međutim, 1996. god. HPS je ukinuo Komisiju za školovanje kadrova, a školovanje stručnih kadrova prepustio isključivo stručnim komisijama. Školovanje na FFK izostalo je također, zbog nedostatka novca. Zato je KSHPS odlučila Plan školovanja zadržati kakav je bio i ranije, ali bez dijela školovanja na FFK, putem seminara ili tečaja uz usmeni ispit i pismenu radnju. Tako je i učinjeno. (Vlado Božić)

NOVI SPELEOLOZOI

U društvenim prostorijama HPS u Zagrebu održani su u subotu 29. studenog 1997. ispit za stjecanje naziva Speleolog. Ispit su polagala dva člana SO HPD "Japešić" iz Samobora, tri iz SO HPD "Željezničar" i osam iz SO PDS "Velebit" iz Zagreba. Ispitnu komisiju sačinjavala su dva starija speleološka instruktora: Vlado Lindić i Vlado Božić, te dvoje mlađih instruktora: Tanja Bizjak i Čedo Josipović.

Ispit su položili i tako stekli naziv i značku ovi članovi: Damir Lovretić – SOŽ (značka br. 119), Donat Petrioli – SOV (121), Jagoda Munić – SOV (122), Milivoj Uročić – SOŽ (123), Ana Čop – SOV (124), Ljiljana Novosel – SOV (125), Marko Andreis – SOV (126), Ilija Rašić – SOJ (127), Tomica Rubinić – SOJ (128), Ivica Radić – SOV (129), Darko Štefanac – SOV (130), Nela Bosner – SOŽ (131) i Ivančica Zovko – SOV (132). (Vlado Božić)

BOŽIĆNI KONCERT U ŠPILJI VETERNICI

Renesansni vokalni ansambl "Vatroslav Lisinski" pod ravnateljem dirigentice Hede Gospodnetić, a u organizaciji Službe vodiča po špilji Veternici Komisije za speleologiju HPS, pod vodstvom voditelja Službe Jure Posarića, održao je, već tradicionalno, Božićni koncert u špilji Veternici kraj Zagreba. Ni kiša i maglovito vrijeme, ni blatne i skliske staze, niti niska temperatura nisu spriječili brojne poklonike ovakvih priredbi da dođu u špilju i uživaju u pjevanju ansambla sastavljenog od 25 članova razne dobi, oba spola i izvrsnih glasova.

Već na putu do špilje svatko je sretao više poznatih lica, starih prijatelja i mladih članova. Pred špiljom je bila gužva, prodavale su se ulaznice, razgledavala se izložba fotografija iz špilje, koju su priredili Vlasta Dečak, Ana Horvat, Gordana Maras i Milivoj Uročić. Nakon prolaza kroz niski i uski hodnik, svatko je u "koncertnoj dvorani" birao najbolje mjesto za slušanje.

Velika je prednost špilje da njezin zemljani pod upija zvukove nogu, a kameni zidovi i strop odbijaju zvuk, tako da se u dvorani ne čuje ništa drugo do pjevanje koje dopire s "pozornice".

"Koncertna dvorana", udaljena svega pedesetak metara od ulaza, postala je premala za sve koji su željeli slušati ovaj koncert. Nagurani jedan do drugoga, strpljivo stojeći ili čučeći, slušatelji svih uzrasta uživali su najprije u Božićnim pjesmama, koje su i sami pjevali, onda slušajući prigodne međimurske pjesme i, na kraju, stare renesansne pjesme. Na programu su bile 23 pjesme, ali su nakon dugog pljeska izvedene još dvije odlično upjevane pjesme bez nota. Lijepo je bilo vidjeti razdragana lica publike, ali i radosna lica izvođača, jer su uživali i jedni i drugi. Neka je više ovakvih priredbi. (Vlado Božić)

SPAŠAVANJE IZ DONJE CEROVAČKE ŠPILJE

Za 14. - 15.6.1997. dogovorili su zajedničku akciju istraživanja Donje Cerovačke špilje SO Željezničar i SO Velebit, sa zadaćom da se nacrtaju neki sporedni kanali koji se do sada nisu nalazili na nacrtu te špilje. Kreнуli smo u špilju podijelivši se u grupe, svaka sa svojim zadatkom. Moja je grupa bila relativno brzo gotova, pa sam otisla razgledati jedan kanal koji je nakon pedesetak metara vodio do male dvoranice s velikim kamenim slapom. Na 4 do 5 metara visine, iznad kamenog slapa, nalazio se maleni otvor koji me je prilično zainteresirao, i stoga sam se krenula penjati prema njemu. Stijena je bila strma i glatka, ali uz malo napora svladala sam taj kameni slap i prošla kroz otvor. Iza otvora nalazio se mali labirint koji sam razgledala, ali kad sam se vraćala preko kamenog slapa, proklizale su mi obje ruke i noge, i počela sam padati. Prijе nego što sam konačno pala na tlo ugasilo mi se svjetlo, tako da se nisam uspjela ni dobro dočekati. Dozvala sam da mi netko dođe pomoći iz susjedne dvorane. Nisam mogla stati na nogu pa su me Šišmiš, Sinus, Milivoj i Ludvig na ledima naizmjence iznijeli van, što je ukupno trajalo oko pola sata. S previjenom nogom ukrcali su me u auto. U bolnici u Gospiću su ustanovili da imam trostruki prijelom lijeve potkoljenice u predjelu gležnja i da moram na operaciju. Stavili su mi longetu i autom, s kojim sam i došla, odvezena sam u Zagreb u Traumatološku bolnicu. Tamo su me primili 15. lipnja u 1. 30 sati u noći i, nakon neuspjelog namještanja, zadržali me u bolnici. Drugi dan popodne su me operirali, ugradili su mi desetak vijaka s pločicama, rašljie i dosta žice. Oporavak je protekao jako dobro, tako da su mi 9. prosinca svi vijci i žice bili izvadeni. Potrebno mi je još vježbanja, ali se već polako vraćam na rad u speleološkom odsjeku. Tako sam 11. siječnja sudjelovala u prvoj akciji istraživanja, nakon nesreće, u jami iznad Hajdove hiže. (Nela Bosner)

PLANINARSTVO U TISKU

"CRNOGORSCHE PLANINE – PUTOPISI I ZAPISI"

Tri crnogorske izdavačke kuće, iz Cetinja i Podgorice, udružile su se na velikom pothvatu – tiskanju omašne zbirke izabranih putopisa po Crnoj Gori koji su bili objavljivani posljednjih 150 godina po raznim časopisima i knjigama. Začnuje da je u sadašnjim teškim gospodarskim prilikama u toj susjednoj zemlji bilo moguće tiskati takvo, gotovo monumentalno djelo od preko 600 stranica (tvrdi uvez, ovitak, 15x21 cm, kolor fotografije i pregledna zemljopisna karta u prilogu). Knjigu su uredili i predgovor joj napisali Vukić Pulević, Danijel Vincek (rođen u Zagrebu 1926.) i Vasilije Bušković, a izašla je na Cetinju koncem 1997. godine. Ta trojka je, osim toga, knjigu opskrbila bibliografijom o crnogorskim planinama od 75 stranica, biografijama pisaca na pedesetak stranica i s dva vrijedna tabelarna prikaza: Kronološki prikaz svih poznatih penjačkih smjerova u stijeni od 1960. do 1995. i popisom najviših vrhova.

Predstavajući ovu neobičnu planinarsku antologiju, kakve još nemaju ni neki alpski narodi (slovenski "Planinski vestnik" u svom prikazu ističe kako je još nemaju ni Slovenci), upada u oči vrlo zanimljiva činjenica: među putopiscima je najviše Hrvata, čak i mnogo više od Crnogoraca. Od ukupno 56 objavljenih putopisa gotovo ih je polovica (točno 25) prenesena iz Hrvatskog planinara, svi u izvornom jeziku i s naznakom odakle su pretiskani. U biografskom leksikonu mnogo je naših ljudi, pa čak i s portretima (K. Bošnjak, B. i M. Gušić, V. Novotni, J. i Ž. Poljak, Z. Smerke, F. Tučan itd.). Iako je uredništvo nastojalo da autori budu predstavljeni svaki s jednim putopisom, jednoga iz Hrvatske predstavili su s tri putopisa (Ž. Poljaka).

Jedina donekle slična hrvatska knjiga (Hrvatska planinarska književnost, HPS, Zagreb 1994), opsegom je pola manja, a uz to sadrži samo hrvatske autore. Ako bismo na kraju pokušali riješiti enigmu kako je jedan mali narod od oko pola milijuna stanovnika mogao stvoriti takvo djelo, jedini je mogući odgovor njegova povijesna, gotovo mitska povezanost s brdima. (Ž. P.)

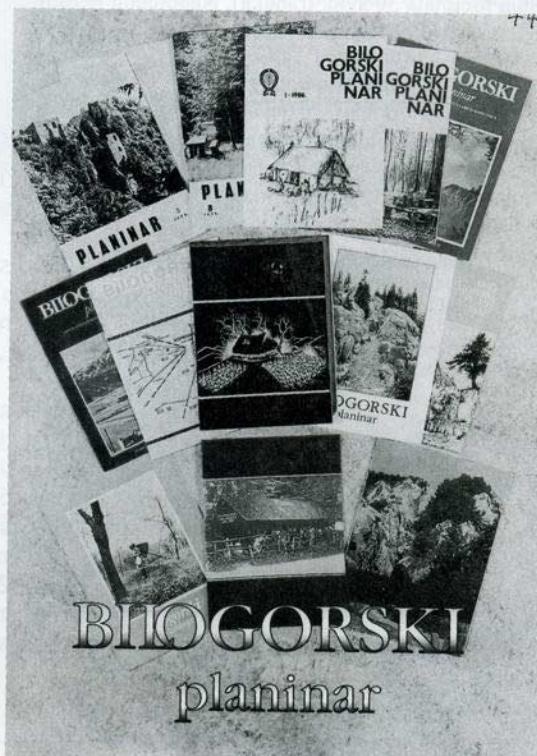
"GORJANCI"

Još je jedan susjedni narod, koji je nakon raspada Jugoslavije po prvi put u svojoj povijesti stvorio samostalnu državu, prošle godine objavio planinarski zbornik. U

Novom Mestu u Sloveniji izašao je Dolenjski zbornik za 1997. godinu pod naslovom "Gorjanci". Riječ je o Žumberačkoj gori, koju naši susjedi nazivaju Gorjancima. Knjiga sadrži tridesetak bogato ilustriranih stručnih radova – zemljopisnih, povijesnih, prirodoslovnih i planinarskih. Među njima su: Planinstvo na Gorjancih (autor je naš zagrebački suradnik Vladimir Jagarić), Naravni park Žumberak in Samoborsko gorje (Željko Štahan iz Zagreba), Cerkev sv. Elije na vrhu Gorjancev (Damjan Lapajne iz Zagreba), Cerkev sv. Jere na Trdinovem vhu (Marinka Dražumerič). Knjiga je tvrdo ukoričena, formata 16x25 cm i sadrži vrlo preciznu četverobojnu kartu Žumberačke gore 1:75.000. (Ž. P.)

JUBILARNI BROJ "BILOGORSKOG PLANINARA"

Broj 44, za studeni 1997, obilježen je prilozima u povodu 20. godine izlaženja. Toj su obljetnici posvećeni članci: Što misli glavni urednik, Fenomen "Bilogorski

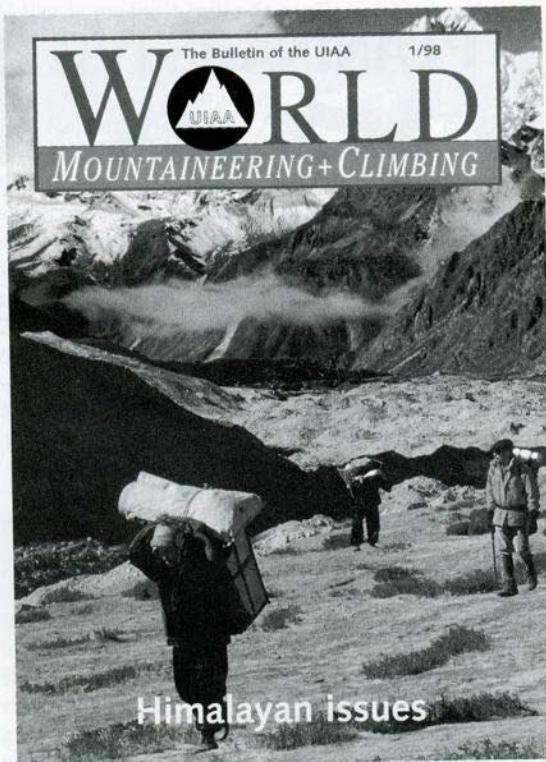
planinar" i Bibliografija svih dosad izašlih brojeva. Kao i obično, zastupljeni su i putopisi (Ravna gora, Samoborsko gorje, Eisernerke Alpe). Zanimljiv je članak pedagoške djelatnice Ane Pleskalt o njezinim iskustvima kao planinarske aktivistkinje i razgovor s dr. Milivojem Kovačićem, koji je već 20 godina urednik časopisa i predsjednik koprivničkog PD "Bilo". (Ž. P.)

GLASNIK "KAMENARA"

U prosincu 1997. izšao je i četvrti broj glasila HPD "Kamenar" iz Šibenika, na 16 stranica, formata 29x21 cm, trobojnim tiskom. Ovaj je broj posvećen "velikoj fešti dalmatinskih planinara" koja je održana lani u svibnju u selu Vrsnu pod naslovom Dan dalmatinskih planinara (oko tisuću gostiju!). Toj je fešti posvećena i duplerica, s kolažom od osam slika. Osim društvenih vijesti, obilje je putopisa: Velebit, Mljet, NP Krka, Pokuplje, Boraja, sve bogato ilustrirano (prosječno 2 slike po stranici). (Ž. P.)

"BILTEN UIAA" ODSAD ČASOPIS

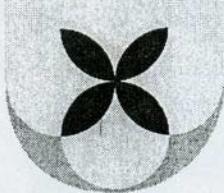
Bilten Međunarodnog saveza planinarskih društava, koji već mnogo godina izlazi u obliku skromnog biltena, od siječnja 1998. je zadobio sasvim nov, vrlo atraktivnog izgled. To je sada revija od pedesetak stranica na finom papiru, na engleskom jeziku, s vrlo uspješnim fotografijama, ali i s odgovarajućom cijenom (godišnja pretplata 30 švic. franaka). Neobičnog je formata (21x14,5 cm). Osim vijesti iz UIAA, sadrži obilje

članaka koji mogu zanimati ekspedicione, što se vidi i iz podnaslova (Mountaineering + Climbing). (Ž. P.)

DAN HRVATSKIH PLANINARA 16. i 17. SVIBNJA U VELIKOJ

DAN HRVATSKIH
PLANINARA
VELIKA 1998.

Ovogodišnji Dan se održava u Velikoj kod Požege, a u znaku proslave stoljetnice požeškog planinarstva. Službeno otvorenje je u nedjelju 17. svibnja u 9,15 sati kod planinarskog doma, ali je prihvatanje sudionika organiziran već od subote u 9 sati. Za noćenje je osigurano oko tisuću ležajeva, ali se preporuča da se skupine unaprijed najave. U subotu je na programu sv. misa, logorska vatrica, ručak i večera. U nedjelju u 7 sati je budnica, u 8,30 promenada Trenkovih pandura, a nakon otvorenja izleti u Papuk, sportski sadržaji i kulturno-umjetnički program. Opširnije u idućem broju. Obavijesti na tel. 034/273-608 (popodne), 285-582 i 272-355. Tiskana je posebna brošura s opširnim programom i zemljopisnom skicom koja se može naručiti na adresi: HPD "Sokolovac", 34000 Požega, D. Lermana 4/II.

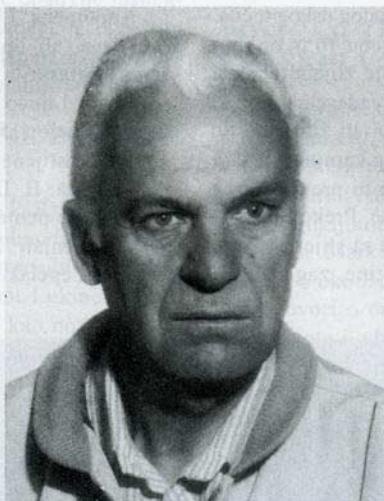
TKO JE TKO U HRVATSKOM PLANINARSTVU

MILJENKO PAVEŠIĆ

Za razliku od velike većine planinara koji se osjećaju pripadnikom svoga matičnog planinarskog društva i ostaju mu vjerni godinama, ima jedan planinar koji je iznad svega toga. Miljenko Pavešić osjeća se jednak dobro u svim društvima gdje su pravi planinari. Ne samo da s njima ide u planine, nego i sam za njih organizira izlete. Tako ga poznaju članovi svih društava u Primorsko-goranskoj županiji, pa i mnoga zagrebačka, karlovačka i slovenska društva, a uz to i sva društva koja se nalaze uz trasu Bratskog planinarskog puta Rijeka – Ljubljana. Zato se i moglo dogoditi da HPS gospodinu Miljenku, pogrešno, dva puta dodijeli Srebrni znak priznanja iako je to protivno pravilniku. Za priznanje su ga, nime, predložila dva društva ("Učka" i "Obroč"), što je tako neobično da to članovi Komisije za odlikovanje jednostavno nisu ni opazili. Miljenko je osobito popularan među planinarkama jer je poznat po svojoj kavalirštini (za njega su sve žene lijepo). Naši čitatelji već mnogo godina imaju prilike čitati njegove članke, originalna stila i uviđek s nekom atraktivnom temom (naći ćete jedan i u ovom broju). Pa eto nekoliko riječi o njihovu autoru.

Roden je 1. rujna 1926. godine u selu Vrata kod Fužina (Gorski kotar). Po zanimanju je časnik. Njegov otac, zaljubljenik u planinarstvo, počinje ga već kao dječarca voditi po planinama Gorskega kotara, a 1935. godine ga učlanjuje u podružnicu HPD "Viševica" u Fužinama. Od tada je praktično uvijek član nekog planinarskog društva. Zahvaljujući tom očevom "mentorstvu", postao je vrstan poznavatelj vrhova Gorskega kotara i dobrog dijela primorskih planina.

Svoju je planinarsku djelatnost posebno razvio kad je poslije umirovljenja došao u Rijeku. Učlanjuje se u PD HPT "Učka", gdje ubrzo postaje član Upravnog odbora, vodič i markacist – pročelnik. Vodi brojne izlete, posebno na vrhunce i predjele kamo se rijetko ide. Zaljubljenik je u Velebit i Grobničke Alpe i tu je bio

najčešće – više od stotinu puta!

Kao pročelnik sekcije za markiranje PD "Učka" označio je brojne nove i obnovio stare staze. Održao je niz predavanja i vodio planinarske škole. Brojna njegova predavanja s dijapositivima u društvima i u školama davala su poticaj razvoju planinarstva. Suosnivač je PD "Obroč", koje je vrlo aktivno djelovalo pri tadašnjoj MZ "Turnić" u Rijeci sve do domovinskog rata. Izabran je za predsjednika Općinskog planinarskog saveza Rijeka, gdje djeluje kao predsjednik ili tajnik dvadeset godina. Bio je član Predsjedništva PSH i HPS u dva mandata, te član Glavnog odbora HPS. Član je Komisije za planinarske puteve HPS, vodič i markacist instruktor.

Po dolasku u Ogulin, gdje sada živi, učlanjuje se u HPD "Klek" i sada mu je tajnik. U Ogulinu planinarstvo osobito popularizira tjednim emisijama na Radio Ogulinu već preko godinu dana pod nazivom "Razgovori o planinarstvu". Vrlo djelotvorno radi na uređenju i održavanju planinarskih staza u području Kleka i okolici.

Posebno lijepo uspomene vežu ga za riječko društvo "Učka" i Sekciju seniora PD "Platak". S njima je imao nebrojene lijepе susrete, zajedničko planinarsko djelovanje, druženje i zabavljanje.

U planinarskom tisku, posebno u "Hrvatskom planinaru", već dugo se javlja svojim vrlo čitkim člancima. Pisao je i u Kamenjakovom "Planinarskom listu", riječkom "Novom listu", a sada piše i u "Ogulinskem listu" te u časopisu ogulinske župe "Zov".

Za svoj rad primio je brojna priznanja: od bivšeg PSJ Zlatni znak, od SFK Rijeka plaketu, od PSH plaketu, Zlatni i Srebrni znak. Od svih društava u Rijeci dobio je brojna pismena priznanja i diplome.

U posljednje vrijeme nastoji u osnovnim školama u Ogulinu predavanjima i dijapositivima privući mlađež planinarskom djelovanju. (Ž. Poljak)

ALPINIZAM

Casopis i predsjednik koprivnici "Bilo" (2. B)

CIKLAMIN SMJER U SOKOLANSKOJ STIJENI

Lokacija: Sokolanska stijena, sjeveroistočna strana; Sokoli kod Tršća (Gorski kotar).

Pristup: Iz sela Sokoli markiranim putem prema vrhu Sokolanske stijene. Na mjestu gdje staza dosegne j. kraj stijene, krenuti njenim podnožjem d. Nakon približno 120 m, a oko 40 m prije sjevernog kraja stijene, dostiže se ulaz u prilično neugledan uski žlijeb (15 min).

Ulaz: U podnožju žlijeba na vrhu malog uskog točila.

Opis: Po plitkom i otvorenom žlijebu 10 m do malog skoka (II). Preko njega (III) i dalje žlijebom, sada više zatvorenim i položenijim (II) dvadesetak m nad prislonjen veliki kamen (osig.). Nastaviti žlijebom do podnožja širokog i vlažnog prevjesnog kamina (II, III). Prijeći po l. strani kamina nekoliko m prema natrag (IV) i gore na malu kosu policu (osig.). Preko prevjesa što ga čini razlomljena ljsuka u spoju sa stijenom koja ju nadsvoduje (oko 5 m široke pukotine, zaglavci, V,

VI, A1) i dalje po vrhu ljsuke, sada sasvim priljubljene (2 k) do uglavljenog kamena na vrhu kamina (VI, V). Nastaviti žlijebom po malom siparu (grm šipka) oko 15 m do osig. u podnožju kosog kamina (II-III). Dalje žlijebom po siparu i jako rastrošenoj stijeni do malog zatvorenog kamina (II-III). Izići iz žlijeba l. na vrijeskom obraslu padinu (III+) i po njoj gore do bukve (II-III). Još par m do vrha padine (II).

Napomena: U cijelini, stijena je prilično rastrošena i kršljiva, ali obrasla sitnim biljem, što čini varljiv dojam sigurnosti.

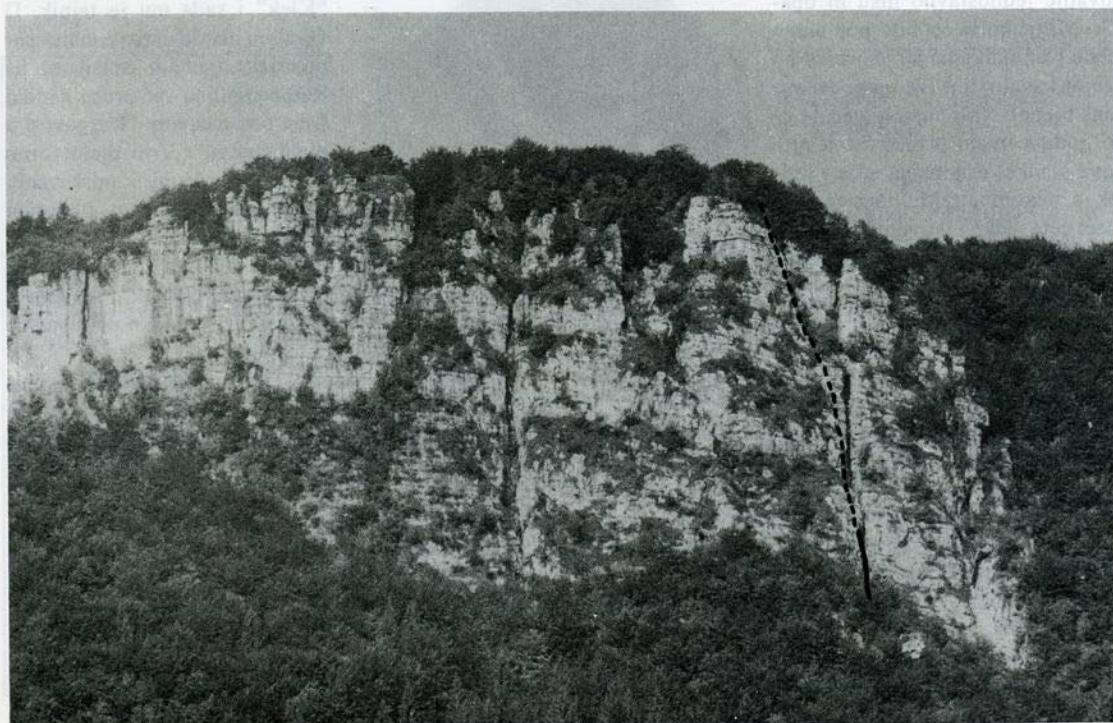
Silaz: Lijevo do vrha stijene i dalje markiranom stazom u selo (15 min).

Visina stijene: oko 100 m (4 dužine).

Teškoća: II, III, IV, V i VI.

Vrijeme penjanja prvih penjača: 3 sata.

Prvi penjali: 24. kolovoza 1997. Borislav Aleraj i Marijan Čepelak.

ZAŠTITA PRIRODE

NOVI USTROJ DRŽAVNE UPRAVE ZA ZAŠTITU PRIRODE I OKOLIŠA

Hrvatski državni sabor je 21. studenog 1997. donio Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o ustroju i djelokrugu ministarstava i državnih upravnih organizacija (NN 131/97). Po tom zakonu, s početkom 1998. se poslovi zaštite prirodne baštine izuzimaju iz nadležnosti Ministarstva za kulturu i prenose na novi državni organ, Državnu upravu za zaštitu prirode i okoliša. U okviru ove uprave djelovat će obadvije inspekcije: inspekcija za zaštitu okoliša i inspekcija za zaštitu prirode, što je važno za djelovanje planinarskih društava i njihovih eko patrola na zaštitu planinske prirode.

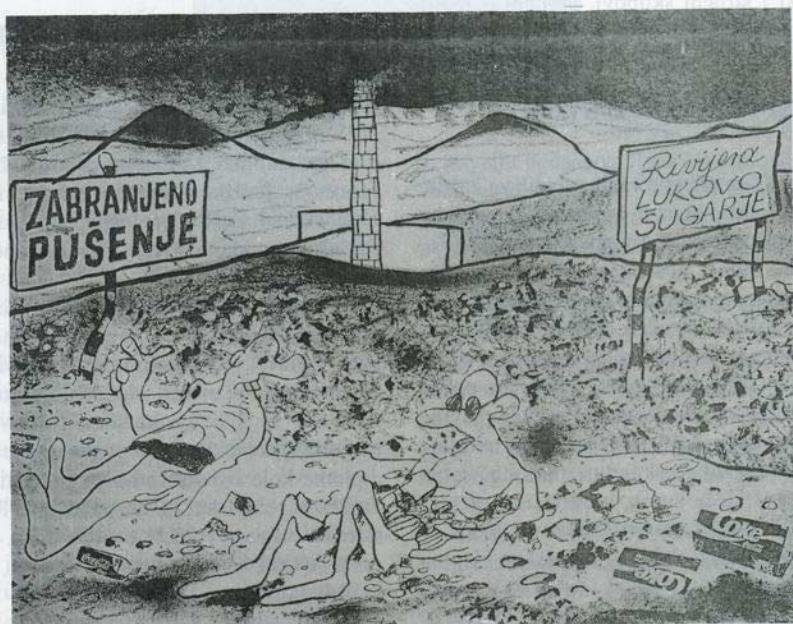
NALAZ NOVE ENDEMSKE PODZEMNE PIJAVICE U LUKINOJ JAMI

Tragom napisa NOVA ENDEMSKA PODZEMNA PIJAVICA ("Okoliš" prosinac 1997.) objavljeno je da je na temelju osobujnih vanjskih i unutrašnjih morfoloških obilježja nađena pijavica na dnu Lukine jame u sjevernom Velebitu, koja je opisana kao nova endemska vrsta (*Croatobranchus mestrovi* sp. n.). Nova opis-

sana vrsta pijavice po svojim morfološkim, biološkim i ekološkim obilježjima pravi je podzemni organizam troglobiont, što se vidi po potpunom nedostatku pigmenata i očnih pjega karakterističnih za druge nadzemne vrste pijavica. Radi se o izvanrednoj vrsti rijetkoj među pijavicama. Nadena je na dubini 1320 do 1355 m u dubini Lukine jame, u malom bočnom potoku koji nastaje akumuliranjem procjednih voda s površine. 1994. g. nađena su tri primjerka ove vrste pijavica.

POTICAJI ZA ZAŠTITU GORSKIH I KRAŠKIH VODA

Pod naslovom "Kupa nije za piće" (Obzor 25.10.1997.), u intervjuu s dr. Markom Brncem, profesorom na PMF, upozorenja su planinarska društva i eko patrole Gorskog kotara i Karlovca na pretjeranu zagađenost Kupe klornim ugljikohidratima. Iz KZP HPS podržan je prijedlog dr. Marka Brnca da se u Ustav i sve zakonske propise o okolišu unese obveza da se ni jedna obavijest koja govori o onečišćavanju i ugrožavanju okoliša, a time života i zdravlja ljudi, ne smije proglašiti ni privrednom, ni vojnom, ni državnom tajnom.

ZAŠTITA ŠUMA I ODRŽIVI RAZVOJ GORSKOG KOTARA

Poznato je da KZP HPS od 1996. potiče program Zaštita prirode i održivi razvoj planina Hrvatske. Po tom programu potiče se razvoj planinskog turizma i stičarstva umjesto pretjerane sječe šume i daje prednost razvoju planinskih područja Gorskih kotara i Velebita s Likom. S tim u svezi će se 1998. g. poticati poglavito zaštitu šuma i održivi razvoj Gorskih kotara. Početkom 1998. g. otvorene su dvije nove turističke destinacije u Gorskom kotaru: Športsko-rekreacijski centar Bjelolasica i Hotel "Jastreb", što predstavlja ne samo značajan doprinos razvoju Gorskih kotara već i pravi izazov za planinare i turiste. Cijene će biti popularne. Poznato je da se planinarska društva Gorskih kotara usporedno s tim zalažu i za proglašenje Bjelolasice parkom prirode.

SUDJELOVANJE JAVNOSTI U DONOŠENJU ODLUKA O OKOLIŠU

Hrvatski pravni centar i REC organizirali su 23. siječnja u Zagrebu Okrugli stol Sudjelovanje javnosti u odlučivanju o okolišu za sve vladine i nevladine organizacije za zaštitu okoliša. Teme skupa su bile prijedlog "Konvencije o sudjelovanju javnosti" i stajališta za Europski ECO FORUM na putu za Aarhus (dio procesa "Okoliš za Europu"). Na skupu je iznešeno i stajalište KZP HPS prema referatu "Sudjelovanje javnosti u donošenju odluka o zaštiti okoliša" (Mošćenička Draga 8.11.1997.). Uostalom, poticanje javnosti za zaštitu prirode i okoliša (sredstva javnog informiranja, NVO, planinarski i stručni skupovi, građani u regiji, stalni je način djelovanja planinarskih društava i njihovih eko patrola.

"NACIONALNI PARKOVI U SVIJETU I KOD NAS"

U organizaciji Fonda za stipendiranje mladih za zaštitu prirode i turizma predstavljena je knjiga dr. Petra Vidakovića "Nacionalni parkovi u svijetu i kod nas" (Zagreb, 29. siječnja 1998., s posebnim osvrtom na Plitvička jezera. Knjigu preporučamo. Autor je u njoj ukazao i na problem zaštite prirodne baštine i njenog turističkog iskorištavanja, koji je stalno aktualan u svijetu i u nas. Stajališta iz ove knjige su u skladu s našim programom "Zaštita prirode i održivi razvoj planina Hrvatske" iz 1996., koju KZP HPS potiče u tri bitna strategijska pravca: razvoj gorskog turizma i stičarstva umjesto abnormalne sječe šuma, održivi razvoj planinskih predjela Gorskih kotara i Velebita s Likom, te gospodarsku i demografsku obnovu planina (jer planina bez ljudi i nije planina).

DODITE NA SKUP PLANINARA I LJUBITELJA PRIRODE TRAKOŠĆAN '98.

U povodu Dana zaštite planinske prirode u Hrvatskoj (5. lipnja), koji je ujedno i međunarodni Dan zaštite okoliša, održat će se tradicionalni Skup planinara i ljubitelja prirode Trakošćan '98. (Trakošćan 7. lipnja) pod motom: Za zaštitu Ravne gore i Macelja kao parka prirode. Skup će organizirati PD "Ravna gora" Varaždin i Komisija za zaštitu prirode HPS. Mole se sva planinarska društva da dođu na ovaj skup planinara i ljubitelja prirode. (I. S.)

**NE KUPUJTE
SAMONIKLO
BILJE!**

Time potpomažete uništenje nacionalnog bogatstva. Hoće li vaši unuci moći vidjeti ove cvjetne livade i šume? Zemlja ne pripada čovjeku, nego čovjek pripada Zemlji.

U TRAVNU TEČAJ ZA ZAŠTITU PRIRODE

Krajem mjeseca travnja Komisija za Zaštitu prirode HPS organizira Tečaj zaštite prirode s ovim obrazovnim sadržajima: 1. Zaštita prirode, 2. Zaštita flore i faune, 3. Zaštita planinske prirode i planinarstvo u Hrvatskoj, 4. Zaštita geoloških i speleoloških područja, 5. Zaštita gorskih voda, 6. Zaštićena područja u Hrvatskoj i 7. Slobodne teme.

Uz teoretski dio obuhvaćeni su i izleti u botanički vrt, spilju Veternicu i Ponikve, te na jednu poučnu stazu na Medvednici. Predavači će biti iskusni stručnjaci, aktivni planinari i istinski ljubitelji prirode.

Tečaj traje dva vikenda a treći vikend (subota i nedjelja) iskoristit će se za polaganje ispita i podjelu diploma koje izdaje Komisija za zaštitu prirode HPS. Troškovi tečaja su 25 kn po osobi. Prijave se mogu slati na adresu: HPS, Kozarčeva 22, Obrazovni program (na ruke Vj. Budor).

IN MEMORIAM

OPROŠTAJ OD BOŽIDARA ŠKERLA

U srijedu 4. veljače zauvijek je prestalo kucati jedno dobro srce, srce Božidara Škerla. Teško se možemo pomiriti s tim gubitkom, iako smo znali da njegova teška i dugotrajna bolest mora fatalno završiti. Za njim tuguju mnogi planinari cijele naše domovine, a i daleko preko njezinih granica. Kaša dugogodišnji predsjednik Hrvatskog planinarskog saveza i Planinarskog saveza bivše države stekao je svojom srdačnošću, otvorenošću i humanošću nebrojene prijatelje.

Božo je odvjetak stare riječke, zapravo sušačko-tsratske obitelji i planinar od mladih dana. Rodio se 18. prosinca 1922. na Sušaku. Tu je završio srednju školu i kad su 1941. talijanski fašisti okupirali njegov grad, nije to mogao podnijeti nego je otišao u partizane. Poslije rata je ostao u vojnoj službi i mirovinu stekao u činu pukovnika, službujući po raznim gradovima. Živio je u Ljubljani, Sarajevu, Varaždinu, Beogradu i, na kraju, od 1956. do smrti stalno u Zagrebu. Gdje god ga je služba dovela, svuda se odmah našao u krugu planinara, obnašajući različite dužnosti u planinarskoj organizaciji i ne štedeći svojih snaga.

Stekao je primjerenu i svestranu planinarsku naobrazbu. Najprije se istaknuo kao dugogodišnji predsjednik PD "Sutjeska" u Zagrebu, zatim kao mobilizator mladih planinara. Posebna mu je specijalnost bila vodička služba. Bio je pročelnik Komisije za vodiče HPS, vođa prvih vodičkih tečajeva i skijaški učitelj. Na čelnim funkcijama u Hrvatskom planinarskom savezu bio je trideset godina, u dva četverogodišnja mandata potpredsjednik i dva predsjednik (1967-1981. i 1985-1987). Pod njegovim su vodstvom organizirani neki od najvećih planinarskih događaja u Hrvatskoj, proslava stoljetnice planinarstva, zasjedanje Generalne skupštine UIAA u Delnicama, Slet planinara Jugoslavije na Platku, jubilarni pohod na Klek, izleti, akademije, međudruštveni, regionalni i medurepublički susreti, otvorenje planinarskih kuća i transverzala, pa

je tako upoznao sve naše planine i mnogo inozemnih. Ipak je od svih planina najviše volio vrhove Gorskog kotara i zato je jedan od rijetkih ljudi koji je kuću za odmor radije podignuo u planini, kod Mrkoplja, nego na moru. Obnašajući najviše planinarske funkcije postao najmarkantnija ličnost u hrvatskom planinarstvu. Kao predsjednik Planinarskog saveza bivše Jugoslavije (1973-1977. i 1981-1983.) stekao je široku popularnost od Ljubljane sve do Skopja. Osobito je njegova redovite godišnje susrete s predstavnicima planinarskog saveza Slovenije i BiH. Uvijek je na neki čudesan način znao spojiti dvije na prvi pogled oprečne vrline: održitost nastupa i emotivnu blagost. Pod plaštem njegova vojničkog držanja skrivalo se bogatstvo ljudske topline i dobrote. Umješno je znao ljude oko sebe pokrenuti, a pri tom je uvijek bio spremna svakome pomoći i kazati pravu riječ. Bio je rođeni govornik i organizator, ličnost kao stvorena za društveni rad.

Teško bi bilo i nabrojati sva priznanja, plakete i odlikovanja što ih je dobio. Spomenut ćemo samo najviše. Dana 6. lipnja 1987. dobio

je povelju počasnog člana HPS, nosilac je Trofeja Hrvatskog sportskog saveza, odlikovan je Zlatnim znakom Planinske zveze Slovenije i Plaketom PSJ, no najvrednije što je stekao bilo je naše poštovanje, prijateljstvo i ljubav.

I upravo se njemu dogodilo najstrašnije što se može dogoditi jednom planinaru. Prije tri godine srušila ga je poput udara teška bolest i prikovala nepomičnog za krevet. Ostao je nepokretan na rubu života i, kad su već liječnici bespomoćno digli ruke, učinila je čudo njegova supruga Nada: održala ga je na životu još nekoliko godina svojom besprimjernom brigom, njegovom i požrtvovnošću.

Dana 6. veljače 1998. skupilo se na Mirogoju ne-pregledno mnoštvo ljudi, koji su ga ispratili na vječni počinak uz dirljiv govor i jednu planinarsku pjesmu, a 9. veljače održana je komemoracija u Društvenom do-

*Komemoracija Božidaru Škerlu 9.
veljače u Društvenom domu
Hrvatskog planinarskog saveza.
Govori predsjednik Izvršnog
odbora Vladimir Novak*

mu HPS u Zagrebu. Tugujemo što naš dragi Božo nikad više neće s nama koračati cvjetnim planinskim

stazama, ali je sigurno da će uspomena na toga dobrog čovjeka zauvijek ostati duboko u našim srcima.

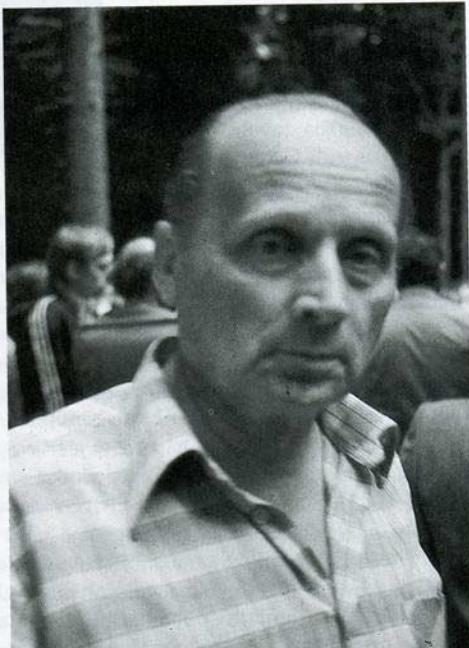
Željko Poljak

DRAGUTINU-DRAGECU KARAŽINCU U SPOMEN (1924-1998)

Kada sam negdje u ljeto 1997. vodio sa svojim i našim dugogodišnjim planinarskim priateljem Dragecom u restoranu Autobusnog kolodvora u Ivancu razgovor o njegovu životnom i planinarskom putu za prilog u "Planinarskom zborniku", nisam mogao ni naslutiti da će se 14. siječnja s njime zauvijek oprostiti u ime gimnazijskih i domobranih kolega te brojnih planinarskih priatelja na ivanečkom groblju.

Dakako, nisam bio jedini. U ime pjevačkog zbora "Rudolf Rajter" od Drageca se oprostio Vinko Kihas, a u ime HPD "Ivančica", u čijem je rukovodstvu kao predsjednik i tajnik bio 33 godine, oprostio se tajnik Cvjetko Šoštarić. Sebe je ugradio u Zagorski planinarski put (ZPP) i vodio je ovaj Međudruštveni savjet zagorskih planinarskih društava kao predsjednik 23 godine. Njegovo veliko planinarsko iskustvo koristio je Glavni odbor HPS 20 godina, a Predsjedništvo HPS 6 godina. Na prvi pogled statistički podaci iza kojih i ne mora biti neka izvanredna aktivnost, ali kod Drageca to nije bilo tako.

Predstavljajući ga u "Planinarskom zborniku", koji sam u Varaždinu pokrenuo i uredio, zapisao sam u opisu ispod jedne njegove slike da bi Dragecu za dugi staž u planinarstvu pripala planinarska mirovina.

Dragec je bio planinarski vjernik. Nekada slovenske Alpe, Prokletije, Velebit, a uvijek u prvom planu njegova Ivančica, čije je kutke, staze i grebene najbolje poznavao i uвijek bio spremna da goste njima provede i dovede do vrha i planinarskog doma. I baš sada, kada njegovo Društvo "Ivančica" slavi 100. obljetnicu, morao je iznenada otići. Pa ni potpisano pismo ohrabrenja svih planinara na proslavi 95. rodendana Luje Hercega na kojoj smo ga u Lujčekovoj hiži na Pokoju čekali, nije mu moglo biti uručeno. Smrt je bila brza 11. siječnja u varaždinskoj bolnici.

Popularna pjesma "Poleg jedne velke gore", kojom su ga ispratili članovi pjevačkog zbora u kojem je i on sam pjevao, bila je i njegova najdraža pjesma. On ju je

tako rado zapjevalo, na vlastitu pobudu ili na naš nalog prilikom raznih planinarskih druženja.

Prošle godine ivanečki su planinari izgubili zaslužnog predsjednika ing. Ivana Čanžara, ove godine Drageca Karažinca. Stasaju i ostaju mladi. Neka ih na putu iskrenog druženja s planinama i prirodom hrabre njihovi primjeri i planinarski entuzijazam. Uvijek je potrebno raditi za mlađe koji dolaze. Ove će se godine održati na vrhu Ivančice Slet mlađih planinara Hrvatskog zagorja. S vrha Ivančice su 1957. i krenuli ovakvi skupovi planinarske mlađosti, pa i Dragecovom zaslugom. Sjetimo se na povratku s Ivančice s kojim "pušlekom" cvijeća i Drageca Karažinca na ivanečkom groblju.

Tomislav Jagačić

VIJESTI

STOLJEĆE PLANINARSTVA U POŽEŠTINI

Požeški planinari su u subotu 11. siječnja u društvenom Domu u Velikoj održali redovnu izbornu godišnju skupštinu. Središnja tema bilo je izlaganje predsjednika HPD "Sokolovac" dr. Antuna Lovrića "Stoljeće požeškog planinarstva". U iscrpnom izvješću spomenuta su sva bitnija događanja od 1898. godine, kada je na poticaj Julija Kempfa u Požegi osnovana Podružnica HPD pod imenom "Papuk", pa sve do naših dana. Spomenuto je i mnoge ličnosti koje su bile nositelji planinarstva i planinarske misli u Požeštini i Slavoniji. Jedan od njih bio je i sudionik skupštine Milan Nikšić, koji posjeduje planinarsku iskaznicu iz 1935. godine.

Saslušana su i odobrena izvješća Suda časti i Nadzornog odbora, usvojen je dopunjeni Statut i Pravilnik o priznanjima, te prijedlog liste članova Društva, koji su svojim radom zaslužili priznanje. Bit će im uručena na svečanoj akademiji u mjesecu travnju. Usvojen je Plan i program rada za ovu godinu, prema kojem će najznačajnija manifestacija u ovoj godini biti Dan hrvatskih planinara u Velikoj, 16. i 17. svibnja. U raspravi o izvješćima svoj prilog dali su Krešimir Vinčjanović, Ivica Martinek, Ivan Jakovina i Rudolf Heli.

Za predsjednika Društva ponovno je izabran dr. A. Lovrić, potpredsjednika dr. Damir Matoković, a tajnicu Katica Bartošek. Za predsjednika Suda časti izabran je Stjepan Galić, a Upravnog odbora dr. Josip Garilović. U Upravni odbor izabrano je 13 članova.

Na kraju recimo da su sudionike skupštine pozdravili: načelnik općine Velika Josip Perić, požeški gradonačelnik prof. Branko Skorup, dožupan Požeško-slavonske županije prof. Tomislav Radonić, predstavnik firme "Kamen-Ingrad" Filip Matasić, te požeške Udruge vinogradara i voćara S. Galić. U ime Izvršnog odbora HPS i HPD "Klikun" iz Pleternice, okupljene je pozdravio Miroslav Mesić, Slavonskog planinarskog saveza Jasna Vidović, slavonskobrodskih planinara Karlo Frančeski, a požeških planinara – veterana Petar Hiršman.

Dobrom raspoloženju ove uspjele skupštine dali su svoj obol djelatnici uposleni u Planinarskom domu "Lapjak", kojim trenutno upravlja firma "Kamen-Ingrad", i glazbeni sastav iz Gornjih Emovaca. (Ivan Jakovina)

SPAŠAVANJA VIŠE NEĆE BITI BESPLATNA

Zamjenik direktora Uprave za zaštitu i spašavanje pri Ministarstvu obrane Republike Slovenije, g. Bojan Kopac, poslao je Planinarskom savezu Slovenije pismo ovog sadržaja:

"Uprava za zaštitu i spašavanje Ministarstva obrane upozorava slovenske i strane državljane koji na području Republike Slovenije rone, spuštaju se u jame, planinare, bave se alpinizmom ili drugim športsko-rekreativnim aktivnostima, da se u Republici Sloveniji

Lujo Herceg okružen najvjernijim prijateljima i štovateljima prima poklone i cvijeće koje mu predaje za 95. rođendan Zvonimir Zozoli, predsjednik HPD "Milengrad" iz Budinšćine

Foto: T. Jagačić

primjenjuju Zakon o zaštiti od prirodnih i drugih nesreća (Sl. I. RS 64/94) i Zakon o zaštiti okoliša (Sl. I. RS 32/93 i 1/96). Zakon o zaštiti od prirodnih i drugih nesreća u članku 118., a Zakon o zaštiti okoliša u člancima 78. i 79. određuju, da pravne i fizičke osobe koje namjerno ili skrajnjom nemarnošću uzrokuju nesreću, moraju snositi cijelokupne troškove spasilačke akcije, troškove sanacije, troškove odštete fizičkim i pravnim osobama i troškove odštete osobama neposredno ugroženima zbog posljedica povreda okoliša. U slučaju da su pravne ili fizičke osobe osigurane, naznačene troškove snose osiguravatelji u skladu sa svojim propisima.

Prema tome niti spašavanje iz planina posve sigurno više neće biti besplatno, kao što je bilo do sada. (Prevo iz PV 12, 1997. V. Novak)

U GORSKI KOTAR I NA VELEBIT

Tijekom 1998. godine HPD "Zagreb-Matica" slavi 50 godina svog postojanja i rada. Tom ćemo prigodom upoznati planinare svih planinarskih društava, a naročito planinarske vodiče, s planinarskim putevima koje je naše Društvo osnovalo i koje održava. Najzanimljiviji su planinarski put Velebitno na srednjem Velebitu i Goranski planinarski put (GPP) koji prolazi po poznatim i nepoznatim predjelima Gorskog kotara. Pozivamo vas da se pridružite našim izletima te tako uveličate našu proslavu. U 1998. ćemo organizirati izlete na sve tri dionice GPP-a.

26. travnja: Lovnik – Kamačnik (GPP 3)

17. svibnja: Bitoraj (GPP 3)

31. svibnja: Tuhobić – Medvedak (GPP 3)

14. lipnja: Samoborsko gorje, Seniorski put

20.-22. lipnja: Velebitno – srednji Velebit

5. srpnja: Pintarica – izvor Kupe (GPP 1-2)

19.-20. srpnja: Rudnik, Kraljev vrh, izvor Čabranke, Milanov vrh, Vražji Vrlec, Kozji Vrh. (GPP 2)

9. kolovoza: Klek (Karlekom) (GPP 3)

5.-6. rujna: Samarske i Bijele stijene (GPP 3)

20. rujna: Severin – Lukovdol – Orlova stijena (GPP 1)

3-4. listopada: Platak, Guslica, Snježnik, Risnjak, Suha Rečina (GPP 2)

18. listopada: Veliki Drgomalj – Praprot (GPP 1).

(Jasna Bingula)

PROSLAVA NA HAM-POKOJCU

Dojen hrvatskog i zagorskog planinarstva Ljudevit-Lujo Herceg proslavio je 95. rođendan. Prekrasan sunčan dan bio je u nedjelju 11. siječnja kada su se u planinarskom domu na Ham-Pokoju okupili najблиži i najvjerniji Lujini prijatelji da mu čestitaju i zajedno s njime proslave njegov 95. rođendan.

Rekoh u planinarskom domu? Moram se ispričati. Od prošlog ljeta taj dom nosi ime po čovjeku koji je za njegovu izgradnju najviše pridonio i žrtvovao. Dom se zove LUJČEKOVA HIŽA! Došli su predstavnici planinarskih društava "Dugi vrh", MIV i "Ravna gora" iz Varaždina, "Strahinjčica" iz Krapine, "Milengrad" iz Budinšćine te "Gradina" iz Konjščine. Svoj predstavnika poslao je i Hrvatski planinarski savez.

Lijepo je jedan čestitar usporedio život s izletom: "Za nekog – rekao je – životni izlet je dulji, za nekog kraći. Svi bismo mi htjeli da nam taj životni izlet što dulje traje, ali u takvoj fizičkoj kondiciji kao što je to naš Lujček u 95. godini života."

Treba i ovom prilikom svakako istaknuti HPD "Milengrad" u Budinščini koje je u nazivu doma sačuvalo ime graditelja, a i osnivača PD "Milengrad". To je najbolji primjer kako se trebamo odnositi prema našim zaslužnim planinarima. Cvijeće i drugi prigodni pokloni bili su samo mali znak pažnje velikom planinarskom entuzijastu. Planinarski savez je nagradio Lujčeka lijepom Plaketom.

Među poklone i drage uspomene treba istaknuti "Planinarski zbornik" s posvetom koja glasi: "Sigurno je danas tako lijep i sunčan dan što je našem Lujčku 95. rođendan". Potpisali su je svi prisutni planinari, a čestitkama Luji Hercegu pridružuje se i uredništvo "Hrvatskog planinara". (T. Jagačić)

KADA ĆE BITI DAN DALMATINSKIH PLANINARA?

U prošlom broju, u Kalendaru akcija, donijeli smo među ostalima i podatak da će se Dan planinara Dalmacije ove godine održati 16. i 17. svibnja na Kozjaku iznad Kaštela u organizaciji PD "Malačka". Budući da je istoga dana predviđen i Dan hrvatskih planinara u Veličkoj kod Požege, Dalmatinци odgađaju svoj Dan na subotu i nedjelju 23. i 24. svibnja. Mjesto skupljanja je prijevoj Malačka, organizator ima sjedište u Kaštel Starom (pošta 21216 Kaštel Stari), a obavijesti daje tajnica Marija Radunić na tel. 021/230-549. (I. Marinov)

7. I 8. OŽUKA "KOLIJEVKOM HRVATSKE DRŽAVNOSTI"

Obilazak ovog puta iznad Kaštela i obroncima Kozjaka započinje u subotu 7. ožujka pred crkvom Sv. Mihovila u Kaštel Kambelovcu. Spavanje u domu na Kozjaku. Završetak 8. ožujka u 11,30 u domu Malačka. Obavijestiti: HPD "A. Bedalov", 58214 Kaštel Kambelevac, p.p. 5. Tel.: 021/220-543.

ŠOIĆEVA KUĆA DOBILA TELEFON

Popularno izletište Šoićeva kuća u Samoborskom gorju ima tel. 01/884-164. Otvorena je svaki dan osim po nedjeljku (nema kreveta). Autobusna veza 6-7 puta na dan.

ISPRAVKE I DOPUNE U VODIČU "HRVATSKE PLANINE"

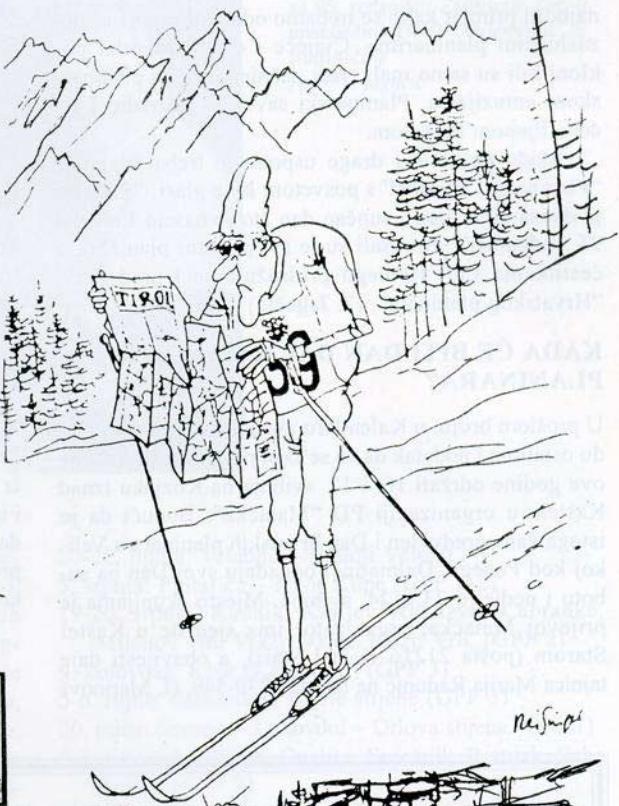
Priprema se novo izdanje Poljakovog Vodiča, jer je ono iz 1996. rasprodano. To je prilika da se unesu izmjene i ispravci, pa se mole svi planinari i planinarska društva da pošalju Hrvatskom planinarskom savezu svoje prijedloge. Bit će upotrijebljeni samo oni prijedlozi koji stignu do 9. ožujka jer tada knjiga ide u tisk.

OBAVIJEŠT DUŽNICIMA

Iako je krajnji rok za pretplatu – 15. veljače – već za nama, odgodili smo brisanje dužnika s popisa pretplatnika do izlaska idućeg broja, jer su nam za vrijeme tiskanja ovoga broja još uvijek stizale uplate. Dakle, dužnicima smo poslali i broj za veljaču, ali to je najviše što možemo ekonomski podnijeti. Želite li dobiti broj 3, na vrijeme uplatite 100 kn i ne zaboravite na uplatnici, u rubrici "poziv na broj", upisati svoj pretplatnički broj na način kako smo na to upozorili u prošlom broju na 32. stranici. Ne želite li biti dalje pretplatnik, molimo Vas da nas o tome obavijestite pismeno (Kozarčeva 22) ili telefonski (01/4824142).

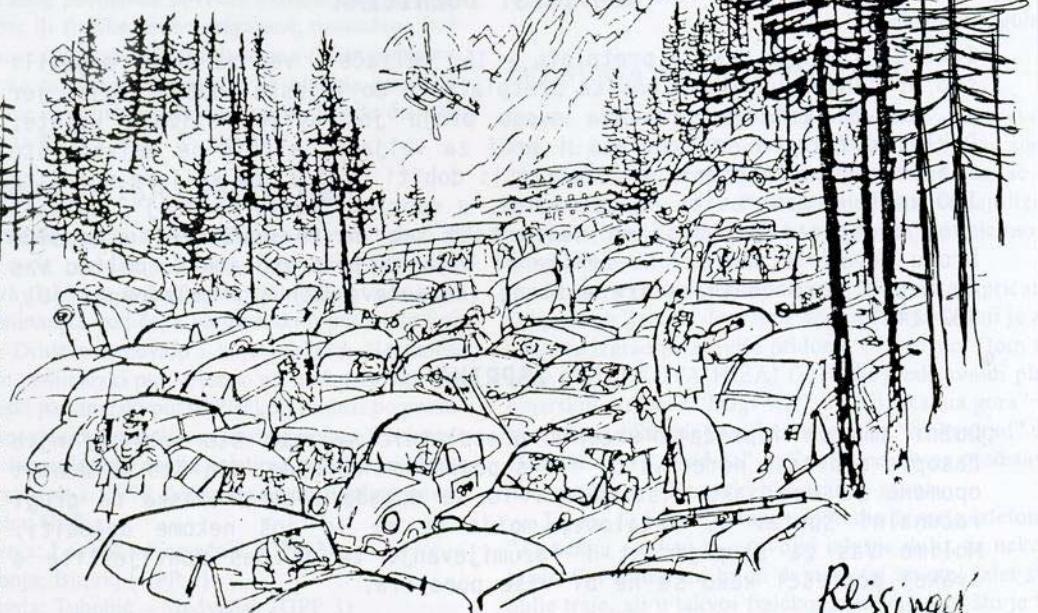
ISPRIKA

Dužni smo se ispričati urednim pretplatnicima zato što neki od njih časopis dobivaju neredovito, ili s pogrešnom adresom, ili što su dobili opomenu za dug iako nisu dužni. To se događa zbog prelaska na drugi računalni sustav i, nažalost, možda će se to još nekome dogoditi. Molimo Vas za strpljivost i razumijevanje te da nas obavijestite o svakoj pogrešci kako se ne bi više ponovila.

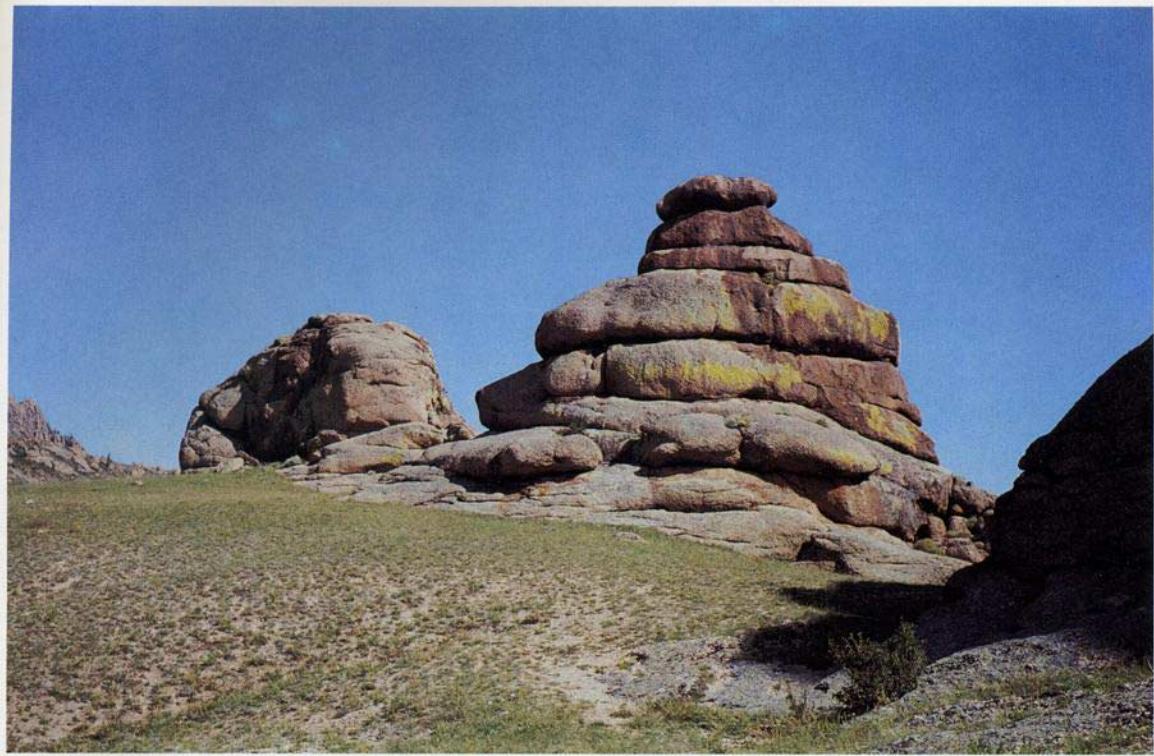

HUMOR

UREĐUJE: IVAN PAHERNIK

Reisinger

Argorahu-Ulla iznad Ulan Batora u Mongoliji

Foto: Dr. Ž. Poljak

PANTONE® COLORS

CHROMOS dd

Tvornica grafičkih boja Samobor - Hrvatska

CHROMOS

Printing Ink Factory Samobor - Croatia

sports fashion

GORE-TEX®

Outerwear

Guaranteed To Keep You Dry®

KRENIMO!

ZASTUPNIK ZA HRVATSKU

HIMALAYA SPORT d.o.o.
Vrazova 8c, VARAŽDIN
tel/fax 042 212 501
GSM 098 267 148

jakne, hlače, odjela
za boravak u prirodi
za planinare, alpiniste,
penjače, skijaše
i sportaše

Nuptse -
zapadna stijena -
jedan od najvećih
izazova svjetskog
alpinizma.
Ispešnjana u opremi
MM sports fashion.